

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Farkasová

Mezinárodní únosy dětí

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Mezinárodní únosy dětí vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. března 2014

.....

Kateřina Farkasová

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za odborné vedení této práce, za její rady, připomínky, vstřícný přístup i ochotu. Dále bych chtěla poděkovat všem členům své rodiny za podporu, které se mi z jejich strany během studia dostávalo.

Obsah

Seznam zkratk	6
1. Úvod	1
2. Základní pojmy	4
2.1. Mezinárodní únosy dětí	4
2.1.1. Jak chápat slovo „únos“	5
2.2. Dítě – pojem	6
2.3. Zájem dítěte	8
2.3.1. Obsah principu zájmu dítěte	9
2.3.2. Aplikace principu zájmu dítěte	10
3. Právní úprava mezinárodních únosů dětí	12
3.1. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí	12
3.1.1. Cíle Úmluvy	13
3.1.2. Základní pojmy	14
3.1.3. Základní zásady Úmluvy – zásada rychlosti	17
3.1.4. Ústřední orgány	19
3.1.5. Řízení o navrácení dítěte dle Úmluvy	21
3.1.6. Právo styku s dítětem	25
3.1.7. Všeobecná ustanovení	26
3.1.8. Závěrečná ustanovení	28
3.1.9. Databáze judikatury mezinárodních únosů dětí INCADAT	28
3.1.10. Styčný soudce	29
3.2. Nařízení Brusel II bis	30
3.2.1. Územní a časová působnost Nařízení	31
3.2.2. Základní pojmy Nařízení	31
3.2.3. Příslušnost ve věcech mezinárodních únosů dětí dle Nařízení	32
3.2.4. Řízení o navrácení dítěte dle Nařízení	33
3.2.5. Uznání a výkon rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte	34
3.2.6. Ústřední orgány	35
3.2.7. Vzájemný vztah Nařízení a Úmluvy	36
4. Závěr	37
5. Použitá literatura	40
5.1. Monografie	40

5.2. Právní předpisy	40
5.3. Judikatura.....	41
5.4. Odborné články	42
5.5. Elektronické zdroje	45
Abstrakt	47
Abstract.....	47

Seznam zkratek

Brusel II - Nařízení Rady (ES) 1347/2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem, ze dne 29. května 2000

ČR – Česká republika

ESD – Evropský soudní dvůr

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská Unie

Haagská konference – Haagská konference mezinárodního práva soukromého

Nařízení – Nařízení rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (Brusel II bis)

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Řízení o navrácení – Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Únos; únosce – používáno jako legislativně-technické zkratky pro mezinárodní únos dítěte; osobu, která se únosu dopustila

Úmluva - Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí - sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí o přijetí Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí publikované pod č. 34/1998 Sb.

ÚPD – Úmluva o právech dítěte - sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte publikované pod č. 104/1991 Sb.

Úřad – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

USA – Spojené státy Americké

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ZOR – zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 84/2012 Sb. účinném ke dni 20. března 2012

ZOSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

ZZŘ – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Pozn.: Tam, kde je v textu uvedeno číslo paragrafu nebo článku bez dalšího údaje, jde o ustanovení zákona nebo dokumentu, o němž pojednává příslušná kapitola, resp. podkapitola, pokud ze souvislosti nevyplývá něco jiného.

1. Úvod

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku mezinárodních únosů dětí. Jedná se o fenomén moderní doby spojený s otevřenými hranicemi, svobodou cestovat, studovat či pracovat kdekoli na světě. Vznikají tzv. smíšená partnerství, kdy každý z partnerů pochází z jiného státu. Jak to v lidském světě bývá, láska pomine a partneři si uvědomí kulturní, náboženské či jiné rozdíly, kvůli kterým se rozhodnou vztah ukončit. Poté se často vracejí do země původu. Narodilo-li se v partnerství dítě, je obětí krachu vztahu. Rodič nehodlá dítě nechat u druhého z rodičů, v prostředí, které on se z různých důvodů rozhodl opustit. Pokud se rozhodne s dítětem vycestovat zpět do státu, z nějž pochází, bez souhlasu druhého rodiče, naplňuje znaky mezinárodního únosu tak, jak je definuje Haagská Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Případů mezinárodních únosů dětí jsou na celém světě ročně tisíce. V ČR jsou případy mediálně populární. Vzhledem ke způsobu, jakým jsou prezentovány, často divák kritizuje české instituce za to, že nařídily navrácení a nezabránily tomu, aby bylo české dítě odděleno od českého rodiče. Laická veřejnost si však neuvědomuje, že i kdyby české instituce chtěly navrácení zabránit, nemohou tak učinit, nechtějí-li porušit své povinnosti vyplývající pro ně z mezinárodních závazků.

Mezinárodním únosem dítěte se dle Úmluvy rozumí protiprávní přemístění nebo zadržení dítěte, kterým je zasahováno do v době únosu skutečně vykonávaného práva péče o dítě. Definice je jednostranná a orientuje se pouze na právo rodiče na péči o dítě. Je nutné si uvědomit, že únosem je zasahováno nejen do základních práv rodiče na výchovu, péči a styk s dítětem, ale také do práv dítěte na péči obou rodičů a styk s nimi.

Je nutné poukázat na úzkou souvislost mezi mezinárodními únosy dětí a rodičovskou odpovědností. Pojem rodičovské odpovědnosti (dříve zodpovědnosti) byl v českém rodinném právu zakotven v roce 1998. Ačkoli se termín rodičovská odpovědnost do této doby neužíval, v praxi fungoval již od roku 1949.¹ Tento princip rovnosti práv a povinností muže a ženy, bez ohledu na to, zda jsou manželé, platí dodnes. Dle ustanovení § 865 NOZ náleží rodičovská odpovědnost stejně oběma rodičům. Rovnost práv a povinností rodičů je dle mého názoru velmi zásadní, a to právě ve spojení s tématem mezinárodních únosů dětí. Je to ona rovnost práv a povinností, která umožňuje rodiči, jehož dítě bylo neoprávněně druhým rodičem přemístěno za hranice státu, kde má dítě obvyklé bydliště, žádat o jeho navrácení.

---

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23,24, s. 801.

Institut rodičovské odpovědnosti obsahuje soubor povinností a práv rodičů k nezletilému plně nesvéprávnému dítěti. Tato povinnosti a práva dle § 858 NOZ zahrnují péči o dítě, která obsahuje zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj; dále pak ochranu dítěte; udržování osobního styku s dítětem; výchovu a vzdělání dítěte; určení jeho bydliště a v neposlední řadě také zastupování dítěte a spravování jeho jmění. Ačkoli by bylo vhodné začlenit do této práce kapitulu věnující se podrobně rodičovské odpovědnosti a tomu, jak je mezinárodními únosy do ní zasahováno, vzhledem k rozsahu práce nebude dále o rodičovské odpovědnosti pojednáváno.

Tato diplomová práce je systematicky rozčleněna na kapitoly. Při rozhodování o navrácení dítěte je nutno postupovat v nejlepším zájmu dítěte, proto jsem se rozhodla včlenit do diplomové práce kapitulu věnující se pojmem. Ne jen samotnému pojmu „mezinárodní únos dítěte“, ale i pojmem „dítě“ a „zájem dítěte“. Následně jsem přistoupila k právní úpravě mezinárodních únosů dětí. Vzhledem k důležitosti právních předpisů jsem podrobila důsledné analýze zejména Úmluvu. Podkapitola věnující se Nařízení analyzuje základní pojmy a staví Nařízení do komparace s Úmluvou.

Co se týče vnitrostátní právní úpravy, vzhledem k tomu, že jsem se práci rozhodla pojmut spíše z pohledu mezinárodních právních dokumentů, učiním krátkou poznámku k vnitrostátní právní úpravě jen na tomto místě a dále ji v práci nebudu blíže rozebírat. Ve vnitrostátním právu nalezneme pouze procesní úpravu mezinárodních únosů dětí, z hmotněprávního hlediska se užije Úmluvy. Procesní úpravu řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí dnes nalezneme v ZZŘ. Před přijetím tohoto zákona bylo řízení upraveno v OSŘ, části třetí, hlavě páté.² V odborné literatuře se od roku 2008 vedly diskuze týkající se pojetí řízení o navrácení. Část odborné veřejnosti se přiklání k pojetí řízení jako řízení sporného, druhá část pojímala řízení jako nesporné. K této skupině se osobně také přikláním. Dřívější označení účastníků jako žalobce a žalovaný v nás evokovalo spornost řízení, ale vzhledem k faktu, že účastníkem řízení bylo a je i dítě, vhodnější je použít definice účastníků typickou pro nesporná řízení. Nově ZZŘ označuje účastníky jako navrhovatele, odpůrce a dítě. V řízení se uplatňuje vyšetřovací zásada, typická pro řízení nesporná. Ačkoli řízení bylo možno zahájit „žalobou“, samotná Úmluva užívá označení „návrh“. Vzhledem k tomu, že i nesporná řízení mohou být zahájena na návrh, nelze jen ze způsobu zahájení řízení dedukovat, zda jde o řízení sporné či nesporné. Symbolickým

---

² Řízení bylo do OSŘ vpraveno v roce 2008 zákonem č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Účinnost zákona nastala ke dni 1. října 2008.

vítězstvím skupiny zastávající názor, že jde o nesporné řízení, je i nové začlenění řízení do ZZŘ, jež upravuje nesporná řízení a jiná zvláštní řízení. Dle důvodové zprávy k ZZŘ je řízení považováno za řízení zvláštní s převažujícími prvky nesporného řízení.³ Vnitrostátní právní úprava značně reflektuje úpravu mezinárodní, v řízení je nutno postupovat v souladu se zásadou rychlosti. V ZZŘ nalezneme i úpravu výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte.⁴ Vzhledem ke spíše hmotněprávnímu pojetí této práce však nebudu dále českou procesní úpravu rozebírat.

Cílem práce je poskytnout komplexní pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí z hlediska mezinárodních právních dokumentů. Kladu si za cíl podrobně analyzovat zejména jednotlivá ustanovení Úmluvy, kterou považuji ve vztahu k tématu za základní, a která je při svém správném výkladu schopna poskytnout odpovědi na všechny otázky, které mohou v souvislosti s mezinárodními únosy nastat.

K dosažení cíle práce používám literaturu dostupnou k březnu roku 2014, zejména pak odborné články publikované jak v časopisech, tak na internetu. Dále samozřejmě aplikuji příslušné právní předpisy jak mezinárodního tak komunitárního a vnitrostátního práva. V neposlední řadě je citována vnitrostátní i zahraniční judikatura vztahující se k tématu.

---

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrzgjpwi6mnga&conversationId=26990>> (dostupné dne 15. března 2014).

⁴ Viz k problematice povahy řízení srov. např. KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí jako „nový“ institut civilního procesu. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Pocta Petru Hlavsovi*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2009, s. 127; ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan (ed). *Pocta Šentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 519 – 528; JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení dle ustanovení §193a a násl. o.s.ř.. *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 289; HRUBÁ, Michaela. Mezinárodní únosy dětí – několik poznámek k související novele občanského soudního řádu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 5, s. 21.

2. Základní pojmy

2.1. Mezinárodní únosy dětí

Pro mezinárodní únosy dětí je často užíváno synonyma „rodičovský únos“. Je tomu tak proto, že ve většině případů se jedná o únos matkou či otcem dítěte, nejčastěji do domovského státu rodiče.⁵ Častěji než otcové unášejí své děti matky, zejména v důsledku týrání ze strany svých partnerů, v pokusu uprchnout před násilím, které je na nich, případně jejich dětech pácháno.⁶

Mezinárodní únosy dětí jsou důsledkem otevírání hranic. V České republice napomohly mezinárodním partnerským vztahům roky 1989 a 2007. Po roce 1989 a pádu komunismu se cestování do zahraničí stalo jednodušší. Nově již nebylo nutné povolení k vycestování a lidé této možnosti hojně využívali. Druhým významným mezníkem v české historii je rok 2007 a vstup České republiky do Schengenského prostoru.⁷ Otevření hranic a odstranění hraničních kontrol s sebou nesou důsledek, že pohyb osob se stává výrazně volnějším. Lidé odcházejí do zahraničí nejen za prací, ale třeba i jen načerpat nové zážitky. V zahraničí často nacházejí partnery „na celý život“. Ne každé partnerství ale vydrží až do smrti. Po krachu vztahu se partner, který žil v cizině, chce vrátit zpět do země svého původu. Pokud s sebou bez souhlasu druhého partnera vezme i dítě, které se z partnerství zrodilo, mohou být naplněny znaky mezinárodního únosu dětí.

Ze statistiky, kterou v roce 2008 vypracovala Haagská konference mezinárodního práva soukromého, vyplývá, že 69% únosů bylo spácháno matkami, 28% otci a 3% prarodiči nebo institucemi, kterým byla svěřena péče. V průměru dochází k únosům dětí ve věku 6,4 let. Počet unesených dětí k roku 2008 je 2.705. Celkově došlo v 46% případů k navrácení dítěte, z toho v 19% případů došlo k navrácení na základě dohody a v 27% případů bylo navrácení nařízeno soudně.⁸ Zeměmi, které se s mezinárodními únosy potýkají nejvíce, jsou Španělsko, Francie a Irsko, ze zemí mimo EU pak Egypt, Pákistán a Indie.⁹

---

⁵ 60% únosů bylo provedeno do státu, jehož je únosce občanem. Vyplývá tak ze statistiky vypracované Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého.

⁶ HERRING, Jonathan, *Family law*. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2011, s. 559.

⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Česká republika v Schengenu* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/ceska-republika-v-schengenu.aspx>>.

⁸ HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *A statistical analysis of application made in 2008 under the Hague convention of 25 October 1980 on the civil aspects of international child abduction* [online]. HccH.net, listopad 2011 [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.hccch.net/upload/wop/abduct2011pd08ae.pdf>>.

⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Mezinárodní konference „Když rodič unese vlastní dítě“. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 12, s.15.

2.1.1. Jak chápat slovo „únos“

Slovo únos ve většině z nás vyvolává trestněprávní konotace. Ačkoli je tento pojem obsažen v názvu samotné Úmluvy, jejím cílem je upravit civilní aspekty mezinárodních „únosů“. Pojem zde používám v uvozovkách, jelikož jinde než v názvu Úmluva tento termín nepoužívá. V jejím textu se pod tímto pojmem rozumí protiprávní přemístění či zadržení dítěte.

V trestním zákoníku je v § 200 definován trestný čin únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou. Jde o takové jednání, kdy pachatel tuto osobu odejme z opatrování toho, kdo má dle zákona či úředního rozhodnutí povinnost o ni pečovat. Za tento trestný čin hrozí pachateli trest odnětí svobody až na tři léta či peněžitý trest. O únos se ale nejedná, zadrží-li rodič dítě v zahraničí nebo odejme-li dítě, které bylo fakticky u druhého rodiče, aniž by zde bylo soudní rozhodnutí o tom, že dítě má být v jeho výchově.¹⁰ Rozhodnutím 4 Tz 6/80 bylo judikováno, že „za únos podle § 200 TZ je třeba považovat i takové jednání rodiče, který, ač nebyl zbaven rodičovské zodpovědnosti a tato mu nebyla ani omezena, odejme dítě druhému rodiči, kterému bylo dítě svěřeno do výchovy soudním rozhodnutím.“¹¹

V některých zemích, které jsou signatáři Úmluvy, je přesto mezinárodní únos dítěte trestným činem. Je tomu tak např. ve Francii, Kanadě či Polsku.¹² V ČR můžeme kvalifikovat mezinárodní únos dítěte jako trestný čin dle § 200 TZ, budou-li naplněny předpoklady výše zmiňovaného judikátu. Pokud ale mají oba rodiče právo péče o dítě, zejména v situaci, kdy doposud neproběhl opatrovnícký soud o úpravě poměrů k dítěti, není skutková podstata trestného činu naplněna.

Dále uvedu případ, který se stal v roce 2010. Jedná se o mezinárodní únos tříleté holčičky otcem do Dominikánské republiky. V době mezinárodního únosu probíhalo řízení o rozvod manželství rodičů dítěte. Podle předběžného rozhodnutí soudu se o dívku měla starat matka a otec ji měl vídat jednou týdně. Dne 11. září otec holčičku vyzvedl u matky a večer již dívku matce nevrátil. Ta ihned kontaktovala orgány Policie ČR, které zjistily, že otec s dítětem opustil stát a odletěl s dívkou do Dominikánské republiky. Po dvou měsících se dívka vrátila zpět domů k matce. Otec byl za svůj čin potrestán dvouletým podmíněným trestem. V jeho činu však nebyl spatřován trestný čin únosu dítěte a osoby stížené duševní

---

¹⁰ KODRIKOVÁ, Zuzana. Únosy do ciziny – chrání stát dostatečně české děti? *Právo a rodina*, 2007, roč. 9., č. 4, s. 7.

¹¹ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, s. 254 (§ 200 trestního zákoníku).

¹² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Problematika mezinárodních únosů dětí* [online]. mpsv.cz, 2009, [cit. 2. března 2014]. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7292/Problematika_mezinarodnich_unosu_deti.pdf> .

poruchou ale trestný čin poškození cizích práv. V této věci se musím ztotožnit s panem Z. Kapitánem, ředitelem Úřadu, podle kterého se jedná o jasný únos dítěte. Otec porušil právo matky pečovat o dítě a došlo tak k naplnění skutkové podstaty trestného činu uvedeného v § 200 TZ.¹³ Otec odňal dítě z opatrování matky, která měla podle soudního rozhodnutí povinnost a právo o ně pečovat. Nespatřuji zde jediný důvod, proč čin otce neklasifikovat jako únos dítěte, když došlo k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Osobně si myslím, že sankcionovat mezinárodní únosy dětí jako trestný čin by bylo vhodné. Zejména by u rodičů vznikla obava nejen z civilního procesu, ale také z procesu trestního. Hrozba trestněprávním postihem by byla schopna působit na psychiku pachatele mezinárodního únosu mnohem účinněji. Současný stav je odrazem neochoty OČTŘ zabývat se rodinnými věcmi, které dle nich nedosahují dostatečné společenské nebezpečnosti. S tímto názorem se však nelze ztotožnit. Mezinárodní únosy jsou nebezpečné, a to zejména pro dítě, které je jeho obětí. Toto dítě se v dospělosti stane plnohodnotným členem společnosti a působení mezinárodního únosu může jeho psychiku negativně ovlivnit nejen v okamžiku únosu, ale také v budoucnosti. Je proto na společnosti, aby i pro své dobro stanovila právní záruky, které by mezinárodním únosům dětí a jejich dopadům předcházely. Jedním z řešení může být zakotvení trestného činu mezinárodního únosu dítěte.

2.2. Dítě – pojem

Nalézt jednotnou definici tak zásadního pojmu, jakým je dítě, by se mohlo zdát jednoduché. Mnoho právních předpisů, mezinárodních i vnitrostátních, pojem dítě běžně používá. Jednotnou definici však nenalezneme ani v právu mezinárodním, ani v právu vnitrostátním. Chápat, kdo je to dítě, lze dvojím způsobem. V prvním případě je to jakákoli fyzická osoba, vyjadřujeme-li její vztah k rodičům. V druhém případě je dítě možno chápat jako nedospělou fyzickou osobu, které je vzhledem k nižšímu věku a slabšímu postavení právním řádem věnována vyšší ochrana.¹⁴

Domnívám se, že logicky každý z nás, podívá-li se na nemluvně, či jedince předškolního věku ví, že se jedná o dítě. Budeme-li ale chtít pojem dítěte chápat dle první nabízené možnosti, tedy jako fyzickou osobu vzhledem ke vztahu k rodičům, mohl by dítětem být např. i můj otec ve vztahu k mým prarodičům. Tohle ale úmyslem není. Existuje tedy věková

¹³ ČT Brno. *Odvezl dcerku bez vědomí matky do Dominikánské republiky. Dostal podmínku* [online]. ceskatelevize.cz, 21. prosince 2010 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/145862-odvezl-dceru-bez-vedomi-matky-do-dominikanske-republiky-dostal-podminku/?mobileRedirect=off>>.

¹⁴ SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina*, 2013, č. 3, s. 17.

hranice pro vymezení pojmu dítě, abychom poznali, kterému jedinci věnovat vyšší právní ochranu a kterému již nikoli?

Mezinárodní dokument, ve kterém bychom logicky hledali jako prvním, je ÚPD. Ta nám ihned v čl. 1 nabízí definici dítěte. „*Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ Z této definice je nám zřejmá horní věková hranice omezující, kdy je člověk ještě dítětem a kdy již nikoli. Nenalezneme zde ale věkovou hranici dolní. Není tak jasné, zda se dítětem rozumí i tzv. nasciturus (dítě ještě nenarozené) nebo až dítě narozené. Pravděpodobně se jedná o úmysl tvůrců ÚPD. Vzhledem k počtu smluvních stran a jejich odlišným pohledům na to, zda i plod je hoden ochrany či nikoli je ponecháno na jejich vůli, aby svou vlastní legislativou upravili, zda je ochrana věnována i nenarozenému dítěti či nikoli.¹⁵

Český právní řád nám v NOZ poskytuje zcela jasně odpověď na to, kterým okamžikem dítě přestává být dítětem. Je to okamžik, kdy člověk dosáhne plné svéprávnosti.¹⁶ Ve vztahu k dolní hranici rozhodné pro určení, zda se jedná o dítě či nikoli, české právo poskytuje ochranu i nasciturovi. V § 25 NOZ stanoví, že „*na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům.*“ Dítě se však musí narodit živé. Můžeme shrnout, že dítětem se z pohledu vnitrostátní legislativy rozumí i počaté dítě, narodí-li se živé, až do dosažení osmnáctého roku věku, nenabude-li plné svéprávnosti dříve.

Vzhledem k tématu této diplomové práce je vhodné pozastavit se u aplikace Úmluvy a jejím pojetí dítěte. Článek 4 stanoví svou osobní působnost, ze které je možno dovodit, koho Úmluva chápe jako dítě. Úmluva „*se nepoužije, pokud dítě dosáhlo věku šestnácti let.*“¹⁷ Bude-li unesena osoba starší 16 let, i tehdy, dojde-li k zásahu do práva na péči o dítě, nebude se jednat o únos ve smyslu Úmluvy. Tato věková hranice vychází z faktu, že dítě starší 16 let je již schopno vyjádřit své přání, samo se rozhodnout s kým a kde chce pobývat.¹⁸ Osobně hodnotím kladně stanovení vlastní věkové hranice v Úmluvě. V šestnácti letech už je jedinec zpravidla natolik vyspělý, že je schopen se sám svobodně rozhodovat a je vhodné, aby byl tento fakt reflektován.

---

¹⁵ BAYEROVÁ, Monika. Víme, kdo je dítětem? (Článek první Úmluvy o právech dítěte). *Právo a rodina*, 2000, roč. 1., č. 6, s. 8 - 11.

¹⁶ Viz. § 30 NOZ.

¹⁷ Čl. 4 Úmluvy.

¹⁸ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 9, s. 3

2.3. Zájem dítěte

V každém právním odvětví můžeme najít základní principy, na kterých je vybudováno. Jedním z principů ne jen českého rodinného práva je princip zájmu dítěte. Ačkoli se může na první pohled zdát, že by měl být tento princip uplatňován pouze v nejužších rodinně-právních vztazích mezi rodičem a dítětem, případně mezi dítětem a osobou poskytující mu náhradní rodinnou výchovu, není tomu tak. Tento princip je natolik zásadním, že se promítá do všech rodinně-právních vztahů.¹⁹

Poprvé byl termín zájem dítěte použit v Deklaraci práv dítěte z roku 1959. Pojem zná i pozdější mezinárodní dokument z roku 1989, ÚPD. Důvod pro zakotvení principu, který by posílil právní ochranu dítěte, je zřejmý. Dítě je zranitelným subjektem vyžadujícím speciální ochranu, protože je jen omezeně schopno hájit své osobní zájmy.

Oba mezinárodní předpisy používají ve svém anglickém znění termínu „best interest of the child“, v českém překladu „nejlepší zájem dítěte“. Článek 3 ÚPD říká, že zájem dítěte je předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dítěte bez ohledu na to, zda se jedná o činnosti uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnymi orgány. České znění ÚPD hovoří pouze o zájmu dítěte. Termín „nejlepší“ by měl být obsažen i v českém překladu ÚPD a reflektovat tak lépe její hlavní cíl, dosažení maximálního blaha dítěte.²⁰

Na vnitrostátní úrovni se o zájmu dítěte výslovně zmiňuje § 5 ZOSPOD. Podle něj je předním hlediskem sociálně-právní ochrany blaha a zájem dítěte. České právo zde vedle sebe používá termíny blaho dítěte a zájem dítěte. Dle komentáře k ZOSPOD je blaho dítěte pojem obecnější a nadřazený pojmu zájem dítěte.²¹ Terminologie použitá na národní úrovni se mi zdá nepřehledná a matoucí. Domnívám se, že by zákonodárce měl zvážit sjednocení s terminologií užívanou mezinárodními dokumenty a v ZOSPOD hovořit pouze o nejlepším zájmu dítěte.

---

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 17-20.

²⁰ KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. *ipravnik.cz*, 1. listopadu 2013 [cit. 21. listopadu 2013]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx#4>.

²¹ NOVOTNÁ, Věra. In NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, Eva (ed). *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2007, s. 24 (§ 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

2.3.1. Obsah principu zájmu dítěte

Vymezit přesně, co rozumíme zájmem dítěte, je složité. Obsah tohoto principu se bude lišit od kultury ke kultuře, od národu k národu. Signatáři ÚPD jsou skoro dvě stovky států. Liší se od sebe přístupy nejen k výchově dítěte, ale i k dítěti jako takovému. Právě z důvodu těchto rozdílů není možné mezinárodně sjednotit obsah daného principu. Ačkoli v různých kulturách nalézáme různé přístupy, jedno je jisté. Zájem dítěte nemůže být předurčen jen a pouze kulturními a sociálními vlivy. Tam, kde dochází k rozporu se základními lidskými právy, je nutné, aby mezinárodní společenství právními dokumenty závaznými pro jejich signatáře zasáhlo. Nelze připustit, aby byl zájem dítěte narušován pochybnými kulturními a sociálními praktikami, jakými je např. ženská obřízka či neposkytování vzdělání dívkám.²²

V českém prostředí se o definici principu zájmu dítěte pokouší Národní akční plán k transformaci a sjednocení péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011 a definuje ho jako „*takový stav, kdy je zachována životní úroveň a podmínky, nezbytné pro jeho zdravý tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj a je chráněno právo dítěte na plný a harmonický rozvoj jeho osobnosti a schopností; plnohodnotné dětství a osobní potenciál dítěte je plně vyvinut v rámci rodiny; cizí péče a podpora je dítěti poskytována jen v nezbytně nutné míře.*“²³

Z pohledu ÚPD je k dosažení nejlepšího zájmu dítěte nutné, aby byla zachována všechna práva, která jsou mu ÚPD zaručena.²⁴ Při klasifikaci práv stanovených dítěti ÚPD se ztotožňují s M. Chutnou, která čtyři kategorie práv dítěte dle odborné literatury doplňuje o kategorii pátou a šestou. Práva dítěte lze tedy kategorizovat jako „*právo přežití, práva statusová, práva rozvoje, práva účasti, práva ochrany a práva ve zvlášť obtížných podmínkách*“.²⁵

Milana Hrušáková uvádí, že „*blahem dítěte se rozumí vytvoření prostředí přátelského dětem.*“²⁶ Domnívám se, že podaří-li se zákonodárci upravit na národní úrovni dítěti všechna práva obsažená v ÚPD a zajistit jejich dodržování, vytvoří se zmiňované prostředí přátelské

²² KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty ...* Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx#4>.

²³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní akční plán k transformaci a sjednocení péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 19. ledna 2009 [cit. 20. února 2014]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>>.

²⁴ KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty...* Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx#4>.

²⁵ CHUTNÁ, Monika. Úmluva o právech dítěte. Obecná ustanovení – články 1 až 5. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1996, č. 3, s. 369 – 370.

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 17-20.

dětem. V takové situaci budou zajištěna všechna práva dítěte, od základního práva na život, přes právo na jméno, právo nebýt odděleno od svých rodičů, nevyžaduje-li to zájem dítěte, právo na svobodu myšlení, participační práva a další. Níže si však dovoluji polemizovat s existencí „prostředí přátelského dětem“ v našem státě. A to zejména z důvodu rozhodovací praxe soudu a jejich aplikací nejlepšího zájmu dítěte.

Je nutné říci, že Úmluva již ve své preambuli hovoří o principu zájmu dítěte. Ve věcech mezinárodních únosů dětí si musí ústřední orgány, soudy či správní orgány počínat tak, aby byl zájem dítěte vždy na prvním místě. V textu Úmluvy je to projevováno např. povinností ústředních orgánů snažit se primárně o uzavření dohody či povinností nenařídít navrácení dítěte v případě, že s návratem dítěte nesouhlasí. S tímto však zcela nesouhlasím, jelikož ne vždy to co si dítě přeje musí být v souladu s jeho zájmy.

2.3.2. Aplikace principu zájmu dítěte

Z mnoha rozhodnutí českých soudů vyplývá, že by se tyto měly, rozhodují-li případy, ve kterých je involvováno dítě, řídit principem zájmu dítěte. Jako jedno rozhodnutí za všechny uvedme rozhodnutí Ústavního soudu IV. ÚS 695/2000 ze dne 19. 4. 2001, ve kterém Ústavní soud řekl že „*dominantním ustanovením Úmluvy o právech dítěte je čl. 3, v jehož odstavci prvním se konstatuje, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti*“.

Myslím, že soudy přistupují k aplikaci principu zájmu dítěte příliš objektivně. Bez přihlédnutí ke konkrétní situaci rozhodly soudy nižších stupňů i v následujícím případě, který konečně rozhodl Nejvyšší soud. Okresní soud a krajský soud jako soud odvolací na základě splnění podmínek Úmluvy nařídily navrácení dítěte k otci, aniž by zvážily, že tento o dítě nikdy fyzicky sám nepečoval a byla to matka, která se o dítě starala. Zájem dítěte nelze odůvodnit ani právo dítěte na styk s oběma rodiči. Dle Nejvyššího soudu „*při rozhodování o navrácení dítěte do jiného smluvního státu Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí musí být v nejvyšší míře chráněna práva a oprávněné zájmy nezletilého dítěte.*“²⁷ Já bych k tomuto výroku doplnila, že k zájmu dítěte je třeba vždy přistupovat subjektivně a je nutno zvážit veškeré okolnosti konkrétního případu. K tomuto názoru se také přiklání M. Kornel²⁸, který ve svém článku uvádí, že zájem dítěte a jeho posuzování by neměly být nadměrně objektivizovány. Ano, jistá míra

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. Listopadu 2006, sp. zn. 30 Cdo 1931/2006.

²⁸ KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty...* Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx#4>.

objektivizace zde zůstat musí (např. formou znaleckých posudků z oboru psychologie), avšak vždy je nutné posoudit subjektivní vliv rozhodnutí na konkrétní dítě.

Při rozhodování v zájmu dítěte je nutné, aby soud také přihlédl k názoru dítěte. Tato povinnost je upravena v čl. 3 a 6 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, čl. 13 Úmluvy a čl. 12 ÚPD a je *conditio sine qua non* pro to, aby bylo rozhodováno v zájmu dítěte. Úkol vyslechnout dítě vyplývá pro české soudy také z § 100 odst. 3 OSŘ.

Vždy je třeba přihlédnout k názoru nezletilého s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. Ač z rozhodovací praxe soudů vyplývá, že relevantní bude názor teenagerů ve věku 12let a výše, bylo mnoha znaleckými expertizami prokázáno, že nejpříznivější věk z hlediska věrohodnosti je období mezi 9. a 11. rokem.²⁹ Ostatně také Ústavní soud ve svém nálezu stanovil, že „není vhodné odhlédnout od názoru devítiletého dítěte, zejména tehdy, bylo-li znaleckým posudkem prokázáno, že je dítě na nadprůměrné úrovni a přesahuje inteligenčně rámec dítěte mladšího školního věku. Nerespektovat přání takového dítěte by znamenalo zlomení jeho vůle a mohlo by způsobit dítěti psychické trauma.“³⁰ Proto si nemyslím, že je vhodné stanovit přesnou věkovou hranici, od které je nutné k názoru dítěte přihlížet, vzhledem k tomu, že se hodnoty názoru u dvou dětí téhož věku mohou zásadně lišit. Myslím, že i zde by se mělo přistupovat ke každému dítěti subjektivně. Nevidím důvod, proč by názor jedince, který dosáhl věku pouhých 9. let, neměl být brán v potaz.

Navíc je nutno podotknout, že existují i takové názory, dle kterých názor dítěte nemusí být nutně vysloven v řízení před soudem. Postačuje, pokud dítě svým jednáním, např. odmítnutím nastoupit do letadla, které jej má přemístit zpět do místa jeho obvyklého bydliště, dá najevo svůj nesouhlas s navrácením.³¹ Domnívám se, že tento názor není zcela zcestný. Dítě svým skutkem vyjádří svůj názor a soudce, který je povinen přihlížet ke všem skutečnostem rozhodným pro daný případ, by měl vzít v potaz i jednání dítěte a chápat jej jako projevení jeho názoru a dle něj také rozhodnout.

---

²⁹ MOTEJL, Otakar a kol. Právo dítěte být účastníkem řízení – relevance názoru dítěte. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 60 – 65.

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000.

³¹ LOWE, Nigel, DOUGLAS, Gillian. *Bromley's family law*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 666.

3. Právní úprava mezinárodních únosů dětí

Problematikou mezinárodních únosů dětí se zabývají zejména dva mezinárodní dokumenty. Prvním z nich je Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Druhým je pak Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000; známé pod zkratkou Brusel II bis. Na národní úrovni nalezneme problematiku mezinárodních únosů dětí upravenou v procesním předpise, v nově účinném zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. V této části své diplomové práce blíže rozeberu jednotlivé mezinárodní právní dokumenty co do jejich obsahu, základních zásad, aplikace a vzájemných vztahů.

3.1. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byla sjednána v Haagu dne 25. října 1980 na XIV. zasedání Haagské konference mezinárodního práva soukromého za účelem zvýšené ochrany práv dětí a rodičů ve vztahu k zahraničí.³² Úmluva vstoupila v platnost 1. prosince 1983. Jejimi signatáři je 66 států Haagské konference a 25 nečlenských států.³³ Vysoký počet signatářských států ukazuje závažnost problematiky mezinárodních únosů dětí. Státy se rozhodly vytvořit Úmluvu také proto, že pro ně z čl. 11 ÚPD vyplývá povinnost přijmout opatření k potírání nezákonného přemístování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět.

Za Českou a Slovenskou Federativní republiku byla Úmluva podepsána v prosinci roku 1992. Česká republika jako nástupnický stát se považuje za signatáře Úmluvy s účinky od 1. ledna 1993. Toto ČR oznámila dopisem ministra zahraničních věcí ze dne 28. ledna 1993 vládě Nizozemského království (depozitáři Úmluvy). S Úmluvou vyslovil souhlas Parlament ČR. Prezident Úmluvu ratifikoval s výhradou podle jejího čl. 42 „že Česká republika nebude hradit výdaje uvedené v článku 26 odst. 2 Úmluvy, vzniklé účasti právního zástupce nebo poradce nebo jako náklady řízení, kromě nákladů, které je možné hradit podle její vlastní úpravy poskytování právní pomoci a poradenství“ Ratifikační listina ČR byla

---

³² NOVOTNÁ, Věra. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právo a rodina*, 1999, č. 5, s. 6.

³³ HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *Status table* [online]. HccH.net, [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24>.

uložena u vlády Nizozemského království dne 15. prosince 1997 a v souladu s čl. 43 vstoupila pro ČR v platnost dnem 1. března 1998.³⁴

Z pohledu českého práva se jedná o mezinárodní smlouvu podle čl. 10 Ústavy, dle kterého „vyhlášené mezinárodní smlouvy, jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“ Takové mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost před zákonem. To neznamená, že jsou zákonu hierarchicky nadřazeny. Soudci jsou při své činnosti povinni aplikovat mezinárodní smlouvy i zákony.³⁵ V případě, že nastane rozpor mezi zákonem a mezinárodní smlouvou, použije se mezinárodní smlouva. O rozpor se ale jedná jen tehdy, stanoví-li mezinárodní smlouva přímo uplatnitelná právní pravidla a nikoli pouhé závazky pro stát.³⁶

3.1.1. Cíle Úmluvy

Hlavní cíl nalezneme v preambuli. Je jím zabezpečení bezodkladného návratu dítěte protiprávně přemístěného nebo zadržného v jiném státě, než je stát jeho obvyklé bydliště, zpět do onoho státu. Cílem je také zajistit ochranu práva styku s dítětem a respektování tohoto práva v ostatních smluvních státech. Z textu je možné vyčíst další cíle. Důraz je kladen na usnadnění právního postavení rodiče, který žádá o návrat dítěte.³⁷ Ulehčit postavení navrhovatele má čl. 22, podle kterého není možné požadovat žádné záruky ani zálohy k placení nákladů a výloh v soudním nebo správním řízení v působnosti této Úmluvy. Dále je postavení navrhovatele ulehčeno v tom smyslu, že po něm nelze požadovat ověřování ani jiné podobné formalisty např. dokumentů, které jsou k návrhu na návrat příkládány.³⁸

Preambule, ač sama není právně závazná, je důležitým výkladovým měřítkem.³⁹ Veškerá činnost, která se pojí s uplatňováním Úmluvy, se musí dít v zájmu dítěte. Ačkoli mohou nastat situace, kdy jsou naplněny všechny znaky požadované Úmluvou, a měl by být nařízen návrat dítěte, orgány rozhodující o návratu musí přihlídnout k jeho zájmům. Neučinily-li by tak, mohly by způsobit nenávratnou, zejména psychickou, újmu dítěti. Tak se stalo v ČR nejmedializovanějším případě nezletilé Sarah Barao.

³⁴ KOLUMPEKOVÁ, Alžběta. *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* [online]. Český helsinský výbor, [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004012302>>.

³⁵ Čl. 95 odst. 1 Ústavy.

³⁶ MIKULE, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. (ed). *Ústava České republiky, komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 83 – 84 (čl. 10 Ústavy).

³⁷ PROKOPOVÁ, Alena. *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1996, č. 2, s. 260.

³⁸ Čl. 23 Úmluvy.

³⁹ NOVOTNÁ: *Jak správně aplikovat Úmluvu...*, s. 2.

Otec Portugalec a matka Češka spolu s dítětem žili v Praze do doby, než otec ztratil práci. Poté se přestěhovali do Portugalska. Následně rodina odjela na návštěvu zpět do ČR. Do Portugalska se vrátil už jen otec, matka s dcerou ho měla následovat po určité době. Neučinila tak, a proto se otec obrátil na Úřad s žádostí o navrácení dítěte. Soud návrhu vyhověl a návrat nařídil. Matka se nehodlala rozsudku podřít a soudnímu vykonavateli se po dobu dvou let nepodařilo ji zastihnout. Nakonec se matka rozhodla dceru dobrovolně vydat. Nejen na rodiče, ale i na dítě vznikl velký psychický tlak. Dítě si na portugalské prostředí nedokázalo zvyknout, neustále plakalo a odmítalo jíst. Konečný verdikt vynesl portugalský soud, který po dohodě rodičů nařídil navrácení dítěte matce do ČR a upravil styk otce s dítětem.⁴⁰

České soudy v případě Barao nepostupovaly v zájmu dítěte, ačkoli tato povinnost pro ně vyplývá z několika mezinárodních úmluv. Soudy rozhodly o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště v souladu s předmětem Úmluvy, kterým je podle čl. 1 „zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v některém smluvním státě“ a „zajistit, aby práva týkající se péče o dítě a styku s ním podle právního řádu jednoho smluvního státu byla účinně respektována v ostatních smluvních státech“. Nebylo ale přihlédnuto k citovým vazbám, které dítě evidentně mělo spíše k matce než k otci.

Z mého pohledu částečně mohla za vznik nepříznivé situace pro dítě také matka, která se s ním dva roky skrývala. Dětem běží čas mnohem rychleji než ostatním a pokud holčička po dobu dvou let neviděla svého otce, nešlo se negativním důsledkům nevyhnout. Tohle si měly uvědomit na navrácení zainteresované české soudy, případně Úřad, a po dvouletém nevykonání rozhodnutí o navrácení měly otázku návratu posoudit znovu, s přihlédnutím k aktuálnímu zájmu dítěte a změně nastalých poměrů.

3.1.2. Základní pojmy

Úmluva definuje pro své účely několik základních pojmů jako mezinárodní únos dítěte, právo péče o dítě či právo styku s dítětem.

Přemístění dítěte nebo jeho zadržení je klasifikováno jako **mezinárodní únos** za podmínek, kdy je dítě protiprávně přemístěno, příp. zadrženo v jiném smluvním státě než je stát jeho obvyklého bydliště a tímto jednáním je porušeno právo péče o dítě, které má osoba nebo instituce nebo jiný orgán. Právo péče o dítě musí být v době přemístění skutečně vykonáváno.⁴¹

---

⁴⁰ WILK, Adam. Mezinárodní únosy dětí. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 12, s. 16 – 17.

⁴¹ Čl. 3 odst. 1 Úmluvy.

Protiprávním zadržením se rozumí situace, kdy únosce opustil s dítětem zemi jeho obvyklého bydliště se souhlasem osoby, vykonávající péči o dítě. Avšak v době, kdy mělo být dítě navraceno zpět do místa svého obvyklého bydliště, se tomu nestalo.⁴² Jde o typickou situaci kdy přemístění dítěte je výsledkem nezákonného výkonu práva styku.⁴³

Zajímavé je, že ve vztahu k jednomu dítěti může dojít zároveň jak k přemístění, tak k zadržení. Dle Sněmovny Lordů „*přesto, že koncepty přemístění a zadržení jsou oddělené, oba se mohou objevit současně ve vztahu k jednomu dítěti, ale v rozdílných časech. Proto je nutné poukázat specificky na okamžik, ve kterém k přemístění či zadržení došlo.*“⁴⁴

Osobou domáhající se navrácení uneseného dítěte nemusí být pouze rodič, případně prarodič. Může to být také jiná osoba či instituce, které bylo dítě do péče svěřeno, např. kojenecký ústav, dětský domov či zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kterým bylo právo péče svěřeno.⁴⁵

Vzhledem k tomu, že mezinárodní únos dítěte pro to, aby byl protiprávní, musí zasáhnout do fakticky vykonávaného **práva péče o dítě**, poskytuje Úmluva definici tohoto práva. Dle čl. 5 písm. a) „*právo péče o dítě zahrnuje práva vztahující se k péči o osobu dítěte a zejména právo určit místo pobytu dítěte.*“ Právo péče o dítě může náležet dle právního řádu státu obvyklého bydliště dítěte buďto pouze jedné osobě, nebo může být společné. Existují čtyři tituly pro vynucení návratu dítěte, ze kterých může právo péče vyplývat – zákon, soudní nebo správní rozhodnutí a dohoda rodičů.⁴⁶

K problematice práva péče o dítě se váže rozsáhlá judikatura. Vzhledem k faktu, že prakticky v každém rozhodnutí týkajícího se únosů se řeší existence práva na péči o dítě, rozhodla jsem se vybrat tři zajímavé případy. Z nich vyplývá, že právo péče o dítě má být chápáno v co nejširším slova smyslu, aby nedocházelo k zasažení zájmů dítěte.

První případ se týká dívky narozené ve Francii, mající francouzské občanství a žijící ve Francii s rodiči. Otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů. Otec dítěte byl Francouz, matka česká státní příslušnice. Ve dvou letech matka s dítětem opustila Francii a přemístila se do ČR. Matka otcem uplatněný návrh na návrat dítěte odmítla a popřela jeho právo na péči o dítě, když tvrdila, že k souhlasnému prohlášení týkajícímu se určení otcovství došlo jen z důvodu její neznalosti francouzského jazyka. Nejvyšší soud ČR rozhodl, že

⁴² PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory report by Elisa Pérez-Vera on the 1980 Hague Child Abduction Convention* [online]. HccH.net, [cit. 2. března 2014]. Dostupné na <<http://www.hcch.net/upload/expl28.pdf>>.

⁴³ PTÁČEK, Lubomír. *Přeshraniční únosy dětí* [online]. cak.cz, 26. března 2010 [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <www.cak.cz/assets/files/3183/P_reshrani_n_unosy_d_t.doc>.

⁴⁴ House of Lords, 24. července 1997, HC/E/UKe 3. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0003.htm>> (dostupné dne 15. února 2014).

⁴⁵ NOVOTNÁ: *Jak správně aplikovat Úmluvu...*, s. 3.

⁴⁶ Čl. 3 odst. 2 Úmluvy.

otcovství bylo platně určeno. Co se týče faktického výkonu práva péče o dítě, shledal, že i otcovy finanční příspěvky na domácnost jsou považovány za výkon práva péče o dítě. Otce nelze vyloučit z péče o dítě jen pro to, že se o něj osobně nestará tak jako matka v domácnosti.⁴⁷

Druhý případ se týká dítěte, které žilo spolu se svými nesezdanými rodiči v Austrálii. Otec dítěte neměl zákonem přiznáno právo péče o dítě, přesto jej fakticky vykonával. Poté co se matka vrátila zpět do Anglie, otec souhlasil s návštěvou dítěte u matky. Před odjezdem oba rodiče odsouhlasili dohodu, že otci bude náležet výhradní právo péče o dítě. Matka přesto dítě v Anglii protiprávně zadržela. Z právní věty rozhodnutí plyne, že právo péče o dítě má být vykládáno v co nejširším slova smyslu a mělo by se vztahovat také na právo péče o dítě, které sice není uznáno podle práva, ale které by měl soud v zájmu dítěte respektovat.⁴⁸

Třetí případ se vztahuje na prarodiče, kteří ze zákona neměli právo péče o dítě, avšak fakticky vykonávali rodičovskou odpovědnost po dobu 14 měsíců před protiprávním přemístěním dítěte z Německa do Anglie. To postačovalo, aby soud uznal právo prarodičů na společnou péči k dítěti.⁴⁹ Podotýkám, že dítě mělo oba dva rodiče.

Ve vztahu k základním pojmům používaných Úmluvou tato dále definuje v čl. 5 písm. b) **právo styku s dítětem**. To „zahrnuje právo odvést dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho obvyklé bydliště“.

Na tomto místě uvedu příklad ze zahraničí, z něhož je patrné, že mnohdy ani soudy nepochopí rozdíl mezi právem péče a právem styku a mylně tak může dojít k nařízení navrácení dítěte. Případ rozhodovaly kanadské soudy, jelikož dítě bylo otcem přemístěno z USA do Kanady. Otec měl ale k dítěti přiznáno právo péče, zatímco matka, žádající o návrat, měla k dítěti soudně určeno jen právo styku. Soudy zde špatně vyložily právo péče o dítě a nařídily navrácení dítěte, ačkoli otec v době přemístění vzhledem ke svému právu, zahrnujícímu právo určit místo pobytu dítěte, nejednal nikterak protiprávně.⁵⁰ Dle mého názoru si špatně vyložily čl. 5, ze kterého vyplývá, že právo styku s dítětem je obsahově slabší nežli právo péče o dítě.

Pojem, který prochází celou touto diplomovou prací a pro Úmluvu je jedním z nejzásadnějších je **obvyklé bydliště**. Únosem je protiprávní přemístění či zadržení dítěte

---

⁴⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. K problematice občanskoprávních aspektů mezinárodních únosů dětí. *Právní rozhledy*, 2000, č. 8, s. 336.

⁴⁸ Court of appeal (England), 29. dubna 1994, HC/E/UKe 4. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0004.htm>> (dostupné 17. února 2014).

⁴⁹ High Court (England), 5. března 1997, HC/E/UKe 5. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0005.htm>> (dostupné 17. února 2014).

⁵⁰ The Supreme Court of Canada, 2. května 1996, HC/E/CA 17, Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0017.htm>> (dostupné 17. února 2014).

mimo takové místo.⁵¹ Úmluva se použije v případech, kdy obvyklé bydliště dítěte mladšího 16 let bylo bezprostředně před únosem v některém ze smluvních států.⁵² Určení místa obvyklého bydliště dítěte má vliv na rozhodování o právech k dítěti po jeho navrácení, jelikož k němu budou příslušné soudy státu, v němž dítě obvyklé bydliště má. Z teoretického hlediska se problematikou obvyklého bydliště zabývá mnoho článků. Z nich, stejně jako z rozhodnutí soudů, vyplývá totožný závěr, a proto zde uvedu pouze jeden článek⁵³ a jeden judikát.

Obvyklým bydlištěm dítěte je místo, ke kterému má dítě pevný, intenzivní vztah. Formulace obvyklého bydliště dítěte zohledňuje faktický stav⁵⁴, a proto pro určení obvyklého bydliště dítěte nejsou rozhodující veřejnoprávní zápisy do rejstříků, státní občanství dítěte apod. *„Za účelem rozlišení mezi obvyklým bydlištěm a pouhou dočasnou přítomností je třeba zdůraznit, že pobyt musí určitou dobu trvat, aby vyznačoval dostatečnou míru stálosti. Vždy je kladen důraz na dosažení dostatečného stupně kontinuity bydlení/pobytu dítěte v určité zemi. Dítě musí mít k určitému místu vytvořen vztah „domova“, mít zde např. svého lékaře, chodit tam do školky či školy, mít zázemí kamarádů, popř. příbuzných a ztráta takového místa pro něho musí být určitým traumatem. Prostředí dítěte nízkého věku je pak především rodinné prostředí tvořené osobou či osobami, s nimiž dítě žije, které jej skutečně opatrují a pečují o něj. V mnohých případech je těžké takové bydliště nalézt, typicky, když rodiče cestují za prací apod.“*⁵⁵

Otázkou je, zda by nebylo vhodné poskytnout přesnou definici pojmu přímo v Úmluvě a vázat obvyklé bydliště dítěte např. na místo jeho trvalého pobytu. Problém by ale nastal, pokud by rodiče spolu s dítětem cestovali za prací, přičemž trvalý pobyt by si ponechali v jiném státě. Vzhledem k rozsáhlé judikatuře na toto téma, kterou lze v databázi INCADAT nalézt, se přesto domnívám, že zakotvit přesnou definici je na místě.

3.1.3. Základní zásady Úmluvy – zásada rychlosti

Stejně jako v jiných pramenech práva i v Úmluvě můžeme najít základní zásady, které je třeba dodržovat a které jsou schopny napomoci v případě její aplikace. Mezi ně patří zásada autonomního výkladu Úmluvy, přičemž na její výklad se použijí pravidla

---

⁵¹ Čl. 3 odst. 1 Úmluvy.

⁵² Čl. 4 Úmluvy.

⁵³ PROKOPOVÁ: *Úmluva o občanskoprávních aspektech...*, s. 261 – 262.

⁵⁴ ZRŮST, Jiří Martin. Vybraná problematika Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. In ŠÍNOVÁ, Renata a kol (ed). *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 189 - 193.

⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011.

čl. 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.⁵⁶ Dalšími principy aplikace Úmluvy jsou obnovení původního stavu a navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště; zabránění únosci aby v jednání pokračoval; důkazní břemeno ležící vždy na únosci či odpovědnost smluvního státu za porušení Úmluvy.⁵⁷ Uplatní se princip, že rozhodování o návratu dítěte není rozhodováním ve věci samé. O tomto principu bude pojednáno blíže v souvislosti s řízením dle Úmluvy. O principu zájmu dítěte bylo pojednáno z důvodu struktury této práce výše. Nyní se zaměřím na stěžejní zásadu – zásadu rychlosti.

Účelem tohoto principu je minimalizovat škody, které dítěti únosem vznikají. Má preventivně působit na rodiče a odrazovat je od únosů.⁵⁸ Princip rychlosti prostupuje celou Úmluvou, která na mnoha místě používá výrazů „bezodkladně“, „urychleně“, „co nejrychleji“ apod.⁵⁹ Tyto výrazy jsou neurčité. Proto čl. 11 odst. 2 stanoví 6 týdenní lhůtu pro rozhodnutí ve věci návratu. Již na tomto místě uvedu, že stejnou lhůtu pro vydání rozhodnutí stanoví také Nařízení. K tomu, aby byla zásada rychlosti dodržena, mnoho států upravilo procesní lhůty ve svých vnitrostátních předpisech. Česká republika není výjimkou a v ZZŘ je stanovena 6 týdenní lhůta pro vydání rozhodnutí.⁶⁰

Šest týdnů je poměrně krátká doba, když si uvědomíme, co vše se během ní musí odehrát. Nepopíratelně je ale vhodná, zejména ve vztahu k nejmenším dětem. Pokud bychom lhůtu stanovili např. půlroční, musíme si uvědomit, že pro tříměsíční dítě by se jednalo o dvojnásobek doby jeho dosavadního života. Během té doby by se dítě mohlo sžít s rodičem únoscem natolik, že návrat k osobě, které náleží právo péče, by byl pro něj obtížný. Přesto soudní a správní orgány v praxi nepostupují dostatečně rychle. Ze statiky vyplývá, že v případech odmítnutí vydání dítěte může celý proces trvat až jeden rok.⁶¹ Pomalý postup byl vytýkán i ČR ESLP, kdy v konkrétním případě uplynuly od rozhodnutí soudu prvního stupně do rozhodnutí soudu Ústavního dva roky a čtyři měsíce. Podle názoru ESLP „*po uplynutí tak dlouhé doby již obnova statu quo ante žádaná Haagskou úmluvou už v podstatě nebyla realizovatelná.*“⁶²

---

⁵⁶ PTÁČEK: *Přeshraniční únosy...* Dostupné na www.cak.cz/assets/files/3183/P_reshrani_n_unosy_d_t.doc.

⁵⁷ KOVÁŘOVÁ: *Mezinárodní konference...*, s. 14.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Viz. např. čl. 2, čl. 7, čl. 9, čl. 11, čl. 12 Úmluvy.

⁶⁰ § 489 odst. 1 ZZŘ.

⁶¹ HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW: *A statistical analysis...* Dostupné na <http://www.hcch.net/upload/wop/abduct2011pd08ae.pdf>.

⁶² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. dubna 2010, č. 4824/06, 15512/08.

3.1.4. Ústřední orgány

Úmluva v čl. 6 stanoví, že každý smluvní stát je povinen k výkonu povinností uložených Úmluvou určit ústřední orgán. Jedná-li se o stát federální, stát s více než jedním právním systémem nebo státy mající autonomní územní celky, mohou určit více než jeden ústřední orgán, jeho územní rozsah a pravomoci. Vždy však musí určit jeden ústřední orgán oprávněný k přijímání žádostí, které bude dále postupovat příslušnému orgánu. Účelem vytvoření systému ústředních orgánů je usnadnění spolupráce mezi státy při návratech unesených dětí.⁶³ Seznam ústředních orgánů je uložen u Haagské konference a je uveřejněn i na jejích webových stránkách⁶⁴. V čl. 7 nalezneme hierarchicky seřazený demonstrativní výčet opatření, které jsou ústřední orgány v návratových řízeních povinny činit. Například zjišťují místo pobytu uneseného dítěte; snaží se o smírné řešení případů, k čemuž český Úřad využívá služeb mediátorů; vzájemně se informují o provádění Úmluvy atd.⁶⁵

Ačkoli Úmluva stanoví každému smluvnímu státu povinnost určit ústřední orgán, struktura a jednání úřadu je odvislá na právním řádu každého státu. Ústředním orgánem nemusí být vždy státní orgány, mohou jím být i nestátní organizace, jak je tomu např. ve Velké Británii.⁶⁶ V ČR se při zřizování Úřadu uvažovalo o dvou variantách. Funkci ústředního orgánu mělo buďto zastávat ministerstvo spravedlnosti nebo předchůdce Úřadu, Ústředí pro mezinárodně právní ochranu mládeže. Zvítězila druhá varianta, zejména proto, že Ústředí (Úřad) již jednu funkci ústředního orgánu (podle newyorské Úmluvy o vymáhání výživného v cizině) vykonávalo a mělo tak zkušenosti v oblasti mezinárodní péče o dítě.⁶⁷

Úřad byl zřízen § 3 ZOSPOD, je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí a je součástí sítě orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Je správním úřadem s celostátní působností. V čele Úřadu stojí ředitel, kterým je k dnešnímu dni pan JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D. Úřad sídlí v Brně. Přesto, že byl Úřad zřízen zákonem z roku 1999, má svého předchůdce, kterým bylo výše zmiňované Ústředí a jehož historie sahá až do období první republiky.⁶⁸

Do činnosti Úřadu nespádají pouze mezinárodní únosy ale také vymáhání výživného, zajišťování práva styku a mezinárodního osvojení. Úřad vystupuje jako kolizní opatrovník

⁶³ Čl. 7 Úmluvy.

⁶⁴ Viz. http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authorities&cid=24 (dostupné dne 5. března 2014).

⁶⁵ Viz. čl. 7 Úmluvy.

⁶⁶ JANOČKOVÁ, Michaela. Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právní fórum*, 2009, č. 8, str. 336.

⁶⁷ PROKOPOVÁ: *Úmluva o občanskoprávních aspektech...*, s. 261.

⁶⁸ JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. In Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [citováno 5. března 2014]. Dostupné na:

http://www.law.muni.cz/edicni/dny_prava_2009/files/prispevky/sblizovani/Janockova_Michaela_1222.pdf.

v řízeních s mezinárodním prvkem týkajících se nezletilých.⁶⁹ Další činnost Úřadu upravuje ZOSPOD v § 35 a § 36. Podle § 35 odst. 2 písm. b) vykonává Úřad opatrovnictví dítěte. Ministr práce a sociálních věcí ale v souvislosti s případem nezletilé Sarah Barao přijal opatření, podle kterého nadále opatrovnictví ve věcech mezinárodních únosů budou vykonávat obecní úřady obcí s rozšířenou působností jako orgány sociálně-právní ochrany dětí. Ministr byl k takovému kroku přinucen nesmyslností právní úpravy, na základě které docházelo ke kolizi v činnosti Úřadu. Na jedné straně Úřad jakožto opatrovník dítěte hájil práva dítěte a jeho nejlepší zájmy, na stranu druhou Úřad v řízení vystupoval jako zástupce osoby žádající návrat dítěte z ČR (v případě Barao zastupoval portugalského otce).^{70 71} Nová právní úprava opatření ministra již výslovně reflektuje v § 482 ZZŘ.

Úřad má za úkol působit preventivně na odbornou i laickou veřejnost⁷² tak, aby k mezinárodním únosům docházelo co nejméně. K prevenci přispívá účast Úřadu na vnitrostátním legislativním procesu, v němž by měl přispívat k zakotvení instrumentů, jež zabrání nebo pomohou znemožnit únos dítěte dle Úmluvy⁷³. Dále Úřad poskytuje osobám na něj se obracejícím právní poradenství, napomáhá se sepisováním žalob, obstaráváním potřebných dokumentů apod.⁷⁴ Za tuto činnost není Úřad oprávněn požadovat od klienta úplatu.⁷⁵

Vzhledem k požadavku Úmluvy, která favorizuje dobrovolné navrácení dítěte a smírné vyřešení sporů⁷⁶, využívá Úřad se souhlasem obou stran sporu, které jsou schopny spolu alespoň minimálně komunikovat, zkušených mediátorů. Jejich úkolem je vést strany k tomu řešení, které bude přijatelné pro všechny a bude primárně v souladu se zájmem nezletilého dítěte.⁷⁷

Během své praxe na Úřadě jsem si sama mohla vyzkoušet, jak je důležité, aby měl každý stát určený ústřední orgán. I přesto je komunikace s některými státy obtížná. Často je dorozumívání se s úřady jiných států v rozporu se zásadou rychlosti. Přesto existence jen jednoho úřadu v zemi, který se problematikou péče o děti s mezinárodním prvkem zabývá,

⁶⁹ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. umpod.cz, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/urad/>>.

⁷⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Ochrana dětí vyžaduje změny* [online]. mpsv.cz, 2. května 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/3807>>.

⁷¹ PETRÁŠOVÁ, Lenka. *Případ Sarah versus stát* [online]. euro.e15.cz, 23. února 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://euro.e15.cz/archiv/pripad-sarah-versus-stat-789153>>.

⁷² JANOČKOVÁ: *Postavení ústředního orgánu...*, str. 338

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Čl. 22 Úmluvy.

⁷⁶ Čl. 7 písm. c) Úmluvy.

⁷⁷ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Mediace na Úřadě* [online]. umpod.cz, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/unosy-deti/mediace-na-urade/>>.

usnadňuje práci. Vyhledávat příslušný úřad např. podle regionu, v němž má dítě obvyklé bydliště, by bylo obtížnější a zdlouhavé. Dodržet už tak krátkou 6 týdenní lhůtu ve věcech mezinárodních únosů by bylo zkomplikováno. Stačí, že práce právníků Úřadu je ztěžována složitou komunikací s některými rodiči, vzhledem k jejich citové angažovanosti na případu. Proto pozitivně hodnotím možnost Úřadu spolupracovat se zkušenými mediátory a dosáhnout dohody rodičů v nejlepším zájmu dítěte. Za tímto účelem má Úřad také k dispozici psychology, kteří ve věcech únosů napomáhají při vyjednávání rodičů.

3.1.5. Řízení o navrácení dítěte dle Úmluvy

Kapitola III Úmluvy se věnuje návratu uneseného dítěte zpět do místa jeho obvyklého bydliště. Již na tomto místě upozorním, že Úmluva upravuje dva druhy řízení. Prvním je řízení o navrácení dítěte⁷⁸, druhým řízení o úpravě nebo zajištění účinného vykonávání práva styku s dítětem.⁷⁹ V této kapitole se budu věnovat prvnímu z nich, a to od podání žádosti přes postup ústředních orgánů, a zejména se zaměřím na čl. 12, 13 a 20 a v nich uvedený taxativní výčet důvodů, pro které neexistuje povinnost navrácení dítěte nařídít. Na tomto místě bude také rozebrána rozsáhlá judikatura existující k důvodům nenavrácení dítěte, kterou je možno nalézt v databázi INCADAT. K otázce nenavrácení dítěte a výkladu zejména čl. 13 lze v databázi nalézt největší počet rozhodnutí, což poukazuje na důležitost správného pochopení problematiky.

Řízení o navrácení dítěte musí být vždy iniciováno, a to buď osobou, institucí nebo jiným orgánem, do jehož práva péče o dítě bylo únosem zasaženo. Tyto jsou oprávněny obrátit se se svým návrhem na ústřední orgán státu obvyklého bydliště dítěte nebo kteréhokoli jiného smluvního státu⁸⁰ nebo přímo na soud.⁸¹ Náležitosti návrhu jsou obsaženy v čl. 8 odst. 2. Z návrhu musí být zjiřitelná totožnost navrhovatele, dítěte a tvrzeného únosce; je-li známo pak i datum narození únosce; důvody, o které se návrh opírá a veškeré dostupné údaje o pobytu dítěte a totožnosti osoby, u níž se dítě pravděpodobně nachází. Fakultativně je možno připojit ověřený opis rozhodnutí nebo dohody vztahující se k věci⁸²; potvrzení nebo místopřísežné prohlášení vystavené ústředním nebo jiným příslušným orgánem státu obvyklého bydliště dítěte nebo osobou k tomu způsobilou týkající se právních předpisů tohoto státu v dané věci; případně je možno připojit jiný dokument vztahující se k věci.⁸³

---

⁷⁸ Čl. 8 – 20 Úmluvy.

⁷⁹ Čl. 21 Úmluvy.

⁸⁰ Čl. 8 odst. 1 Úmluvy.

⁸¹ Čl. 29 Úmluvy.

⁸² Typicky rozhodnutí o úpravě péče o dítě.

⁸³ V praxi se také žádá, aby navrhovatel přiložil fotografii dítěte

Pokud ústřední orgány budou mít důvod domnívat se, že se dítě nachází v jiném smluvním státě, předají návrh bezodkladně přímo ústřednímu orgánu tohoto smluvního státu a informují dožadující ústřední orgán, příp. navrhovatele.⁸⁴

Orgány jsou v řízení povinny počínat si tak, aby bylo dosaženo nejlépe dobrovolného navrácení dítěte.⁸⁵ Zakotvení této povinnosti nepochybně zdůrazňuje povinnost jednat v zájmu dítěte. Dobrovolné vyřízení věci zabrání odebrání dětí soudními vykonavateli a nebude tak na dítě mít negativní dopady.

V případech, kdy dojde k naplnění čl. 3 a v den zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem, ve kterém dítě je, uplyne období kratší než jeden rok ode dne únosu, nařídí příslušný orgán bezodkladné navrácení.⁸⁶ Z daného vyplývá, že záleží na vnitrostátní úpravě smluvních států, zda v únosových věcech bude rozhodovat soud nebo správní orgán. Budou-li naplněny podmínky čl. 12, musí být navrácení nařízeno. Dítě se navrácí přímo navrhovateli, což umožňuje, aby bylo dítě navraceno i mimo místo svého obvyklého bydliště před únosem. Předchází se tím situaci, kdy by se nařídilo navrácení dítěte do státu, ve kterém se již nenachází nikdo, kdo by o dítě pečoval.⁸⁷

Úmluva obsahuje výčet **výjimek**, kterými by se měl rozhodující orgán zabývat a které umožňují, aby dítě zůstalo ve státě, do kterého bylo přemístěno. Výjimky se podle obecných právních zásad vykládají restriktivně. První z nich je v samotném čl. 12 a jedná se o překročení lhůty jednoho roku. Tato lhůta je dána z důvodu dodržení zásady zájmu dítěte. Po jejím uplynutí se předpokládá, že dítě se s prostředím, do kterého bylo přemístěno, sžilo a již by nebylo v jeho zájmu nařizovat navrácení. Orgán ale nařídí i po uplynutí této lhůty navrácení, neprokáže-li se sžití se dítěte s novým prostředím. Důkazní břemeno leží na únosci. „*Při posuzování sžití se dítěte s novým prostředím je třeba brát zřetel ne jen na jeho psychické a emocionální sžití se s prostředím, ale také fyzické.*“⁸⁸

Orgán nemusí nařídít navrácení ani v případě, kdy osoba, která s navrácením nesouhlasí, prokáže, že ten, kdo návrat dítěte žádá, v době únosu nevykonával právo péče o dítě nebo s přemístěním či zadržením dítěte souhlasil či se s ním později smířil.⁸⁹ Co je možno považovat za souhlas se dozvídáme z judikatury. „*Za pozdější smíření se*

---

⁸⁴ Čl. 9 Úmluvy.

⁸⁵ Čl. 10 Úmluvy.

⁸⁶ Čl. 12 odst. 1 Úmluvy.

⁸⁷ PROKOPOVÁ: *Úmluva o občanskoprávních aspektech...*, s. 262.

⁸⁸ High Court (England), 23. listopadu 1994, HC/E/UKe 21. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0021.htm> (dostupné dne 21. února 2014).

⁸⁹ Čl. 13 odst. 1 Úmluvy.

s přemístěním dítěte je možno považovat dopis otce adresovaný matce (únoskyni).⁹⁰ „Za souhlas rodiče není možné pokládat ani dohodu o přemístění dítěte na neurčitou dobu, které chybí trvalý charakter souhlasu.“⁹¹ „Fakt, že otec nepožádal o navrácení dítěte po dobu šesti měsíců, nemůže vést k závěru, že s přemístěním dítěte vyslovil souhlas.“⁹² Nutno poznamenat, že souhlas nevyžaduje písemnou formu, může být dovozen také z chování osoby, musí však být jasný a jednoznačný.⁹³

Dalším důvodem pro nenavrácení dítěte je existence vážného nebezpečí, které by v případě návratu vystavilo dítě fyzické a duševní újmě nebo ho jinak dostalo do nesnesitelné situace. Tuto výjimku nelze vykládat jen tak, že v zemi, kam má být dítě vráceno, je epidemie, občanská válka či teroristické útoky. Duševní újma může být dítěti způsobena i v případě odloučení od osoby, která jej přemístila.⁹⁴ Důkaz může být výše zmiňovaný případ Sarah Barao nebo případ Karolíny Daoudové, rozhodovaný Ústavním soudem. „*Jestliže je dětem obecně zaručena ochrana nejen zákonná (§ 32 a násl. zák. č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů), ale nadto také ochrana ústavní (čl. 32 odst. 1 al. 2 Listiny základních práv a svobod), je nutno tyto zákonné a ústavní garance při jejich aplikaci v konkrétní věci podložit co nejpečlivěji zjištěným skutkovým stavem a stejně pečlivě z něj odvozeným právním posouzením; z hlediska aplikace Úmluvy (jejího čl. 13) to znamená, že jak eliminující důvody návratu dítěte do místa bydliště otce (čl. 3 Úmluvy) musí být zjištěny a objasněny natolik dostatečně, aby hrozba vážného nebezpečí fyzické nebo duševní újmy, příp. nesnesitelná situace z přikázaného návratu, byly s co nejvyšší mírou pravděpodobnosti vyloučeny a obdobně, aby co nejúplněji byly ozřejměny také všechny okolnosti, z nichž by bylo lze usoudit na skutečný postoj otce nezletilé k jejímu současnému pobytu v České republice.*“⁹⁵ Obdobně rozhodl Nejvyšší soud také v rozhodnutí ze dne 5. března 2007, sp. zn. 30 Cdo 5473/2007 nebo kanadský Nejvyšší soud ve věci Thomson v. Thomson.⁹⁶ Vzhledem k tomu, že výsledky rozhodnutí se od sebe zásadně neliší, nebudu zde uvádět ani jejich právní věty.

V této souvislosti je třeba ještě uvést poznatek vyplývající z rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého „*k posuzování, zda je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické*

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III.ÚS 440/2000.

⁹¹ High Court (England), 17. října 1996, HC/E/UKe 18. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0018.htm>> (dostupné dne 21. února 2014).

⁹² High Court (England), 11. listopadu 1994, HC/E/UKe 22. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0022.htm>> (dostupné dne 22. února 2014).

⁹³ HERRING, Jonathan, *Family law*. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2011, s. 566.

⁹⁴ NOVOTNÁ: *Jak správně aplikovat Úmluvu...*, s. 6.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III.ÚS 440/2000.

⁹⁶ Supreme Court of Canada, 20. října 1994, HC/E/CA 11. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0011.htm>> (dostupné dne 22. února 2014).

*nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace podle čl. 13 písm. b) Úmluvy, je třeba přistupovat individuálně, tj. v každém konkrétním případě podle jeho okolností, jež jsou ve své podstatě jedinečné.*⁹⁷

Rozhodující soudní či správní orgán může dle čl.13 odmítnout návrat dítěte i ve chvíli, kdy dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům. Nesouhlas dítěte může být jediným důvodem pro zamítnutí žádosti soudem.⁹⁸ Přesto je nutné uvědomit si možnost ovlivnění názoru dítěte únoscem. Otázka věku dítěte úzce souvisí s jeho ovlivnitelností. Je-li dítě ve věku blízkém 16 let, nebude tak snadno ovlivnitelné jako děti ve věku nižším. I přes možnost, že názory dítěte jsou ovlivněné, je třeba k nim přihlídnout a při rozhodování z nich vycházet.⁹⁹

Konečně, jako poslední důvod pro odmítnutí návratu dítěte do země jeho obvyklého bydliště je situace, kdy by to nedovolovaly základní zásady dožádaného státu o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁰⁰

K tomu, aby byly rozhodující orgány schopny náležitě posoudit existenci důvodů vylučujících navrácení dítěte, přihlížejí k informacím o sociálním postavení dítěte poskytnutým ústředním orgánem nebo jinými příslušnými orgány obvyklého bydliště dítěte.¹⁰¹ „*Termínem „sociální postavení dítěte“ ve smyslu čl. 13 věty třetí Úmluvy je přitom třeba rozumět celkové sociální poměry dítěte v obvyklém bydlišti, do nichž by se dítě navracelo, tedy zejména to, které osoby (instituce), a jakým způsobem by zajišťovaly péči o dítě, jeho výchovu a výživu, ale též to, jaké jsou vzájemné vztahy a vazby těchto osob a dítěte, případně širší rodiny.*“¹⁰² Se soudem ČR spolupracuje jak Úřad, tak OSPOD, které znají situaci konkrétního dítěte lépe a napomáhají tak soudu učinit správné rozhodnutí ve věci navrácení.

Po obdržení oznámení o únosu dle čl. 3 odst. 1 nemohou orgány státu, do kterého bylo dítě přemístěno nebo v němž je zadržováno, věcně rozhodovat o právu péče o dítě, a to až do té doby, než bude rozhodnuto o tom, že dítě nemá být vráceno.¹⁰³ Sedlák¹⁰⁴ ze znění čl. 16 dovozuje, že je „řízení o návrat možno definovat jako předběžnou otázku sui generis“.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 47/2007.

⁹⁸ NOVOTNÁ: *Jak správně aplikovat Úmluvu...*, s. 7.

⁹⁹ Federal Supreme Court (Switzerland), 22. března 2005, HC/E/CH 795. Dostupné na <<http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=795&lng=1&sl=2>> (dostupné dne 24. února 2014).

¹⁰⁰ Čl. 20 Úmluvy.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 47/2007.

¹⁰³ Čl. 16 Úmluvy.

¹⁰⁴ SEDLÁK, Petr. Důsledky rozhodnutí v řízení o navrácení dítěte pro stanovení příslušnosti soudu k rozhodnutí o výchově. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 1, s. 14.

Pokud již ve státě, do něhož bylo dítě uneseno, bylo vydáno rozhodnutí týkající se péče o dítě, není to ještě důvod pro nenařízení navrácení.¹⁰⁵ Důležité je vzít na zřetel znění čl. 19, že rozhodnutí o navrácení dítěte se nijak nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě. Bude-li rozhodnuto o navrácení dítěte, příslušné k rozhodování o právu péče o dítě jsou orgány smluvního státu, do kterého bylo dítě navraceno. Vychází se zde ze zásady, že věcně je třeba věc řešit tam, kde vznikla, tedy v místě obvyklého bydliště dítěte. „Rozhodnutí nařizující návrat neurčuje, kdo bude mít ve finále v péči dítě, pouze stanoví, že dítě se má vrátit do země obvyklého pobytu. Otázku, na jakém místě v této zemi a s kým bude žít, stejně jako další otázky péče posoudí soud státu obvyklého bydliště“.¹⁰⁶

Úprava řízení o navrácení v Úmluvě se mi jeví jako dostačující vzhledem k faktu, že při konkrétním rozhodování budou použity vnitrostátní procesní principy. Je otázkou, do jaké míry jsou státy schopny národním právem zachytit cíle Úmluvy směřující k bezodkladnému návratu dítěte, neexistují-li zde podmínky pro použití výjimek z nařízení návratu dítěte. Kladně hodnotím požadavek Úmluvy na vytvoření specializovaných ústředních orgánů. Je důležité, aby se případy zabývali odborníci na mezinárodní právo soukromé, kteří jsou schopni využít všech jeho prostředků. Kriticky se stavím k faktu, že orgány často zapomínají na možnost využití výjimek z nařízení navrácení dítěte, případně si je mylně vyloží. Může tak dojít k nenapravitelným škodám, které nejvíce postihnout chráněný subjekt, dítě. Je třeba, aby se rozhodující orgán lépe seznámil nejen s vlastní judikatorní činností, ale také s celosvětovými případy, které se problematikou výjimek zabývaly. Vzhledem k tomu, že Úmluvu je třeba shodně vykládat ve všech smluvních státech, nevidím důvod odchylovat se od jiných rozhodnutí v obdobné věci.

3.1.6. Právo styku s dítětem

Druhým řízením, jež upravuje Úmluva ve své kapitole IV, je řízení o úpravě a zajištění účinného vykonávání práva styku s dítětem. Věnuje se mu ale pouze jediným článkem, dále je řízení ovládáno stejnými principy jako návrat dítěte.¹⁰⁷ Účelem řízení je zajistit klidné vykonávání práva styku s dítětem.

Navrhovatel může požadovat úpravu nebo zajištění účinného vykonávání práva styku s dítětem. Návrh se podává ústředním orgánům stejným způsobem jako návrh na návrat dítěte,

---

¹⁰⁵ Čl. 17 Úmluvy.

¹⁰⁶ House of the Court of Session (Scotland), 4. května 2001, HC/E/UKs 350. Dostupné na <<http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0350.htm>> (dostupné dne 24. února 2014).

¹⁰⁷ NOVOTNÁ: *Jak správně aplikovat Úmluvu...*, s. 7.

není vyloučena možnost obrátit se na soud nebo správní orgán smluvního státu.¹⁰⁸ Dále dovozují, že vzhledem ke znění čl. 21 bude návrh v řízení o právu styku obsahovat stejné náležitosti, jako návrh v řízení o návrat.¹⁰⁹

Ústřední orgány jsou i v tomto řízení povinny spolupracovat. Jejich povinnosti obsažené v čl. 7 platí i zde. Ústřední orgány jsou povinny počínat si tak, aby v mezích možností byly odstraněny všechny překážky k vykonávání tohoto práva. Jsou oprávněny přímo, nebo prostřednictvím prostředníka, zahájit nebo pomáhat při zahájení řízení o úpravě nebo ochraně tohoto práva a zajištění zachování podmínek, které mohou být pro jeho výkon stanoveny.

3.1.7. Všeobecná ustanovení

Všeobecná ustanovení nalezneme v V. kapitole Úmluvy, je jim věnováno 15 článků. Povaha této úpravy je procesního charakteru.

V čl. 22 a 23 nalezneme zákaz ověřování a jiných formalit, o čemž již bylo hovořeno v souvislosti se zásadou rychlosti. Dále jsou upraveny požadavky na jazyk návrhů a jiných dokumentů zaslaných ústředním orgánům. Vyžaduje se, aby byly dokumenty předloženy ve svém originálním znění, v předním jazyce dožádaného státu nebo francouzská či anglická verze dokumentu. Státy jsou oprávněny učinit výhradu, v níž vyloučí použití angličtiny či francouzštiny, nikdy však není možné vyloučit oba jazyky.¹¹⁰ Vzhledem k tomu, že ústřední orgány spolu komunikují zejména v anglickém či francouzském jazyce, považují zákaz vyloučení jednoho z nich za vhodný. Předchází se tak nutnosti pozdějších překladů, které by vedly ke zbytečnému prodlužování řízení.

Dále je v čl. 25 upraveno právo rovnosti všech občanů smluvních států a osob majících zde obvyklé bydliště na právní pomoc a radu v kterémkoli smluvním státě.

Velká pozornost je věnována čl. 26 a nákladům ústředních orgánů a poplatkům za řízení. Náklady nesou ústřední orgány samy. V otázce poplatků je primárně stanoven zákaz je vyžadovat za návrhy spojené s Úmluvou. Stejně tak nesmí být požadovány platby na náklady řízení a právní pomoc. Aby nedocházelo k ekonomickému zatížení státu, připouští se státům možnost učinit výhradu tak, že „*nebude hradit výdaje (...) vzniklé účastí právního zástupce nebo poradce nebo jako náklady řízení kromě nákladů, které je možné uhradit podle jeho vlastní úpravy o poskytování právní pomoci a poradenství.*“ Prezident ČR využil této

---

¹⁰⁸ Viz. čl. 29 Úmluvy.

¹⁰⁹ Viz. čl. 8 Úmluvy.

¹¹⁰ Čl. 24 Úmluvy.

nabízené možnosti a výhradu učinil.¹¹¹ Poslední odstavec tohoto článku se věnuje možnosti, v případech vhodnosti, uložit povinnost únosci náhradu výdajů, které vznikly navrhovateli. Za výdaje se považují zejména cestovní výdaje, náklady právního zastoupení a výdaje spojené s vyhledáním a návratem dítěte. Vzhledem k tomu, že tyto náklady by nevznikly, kdyby k únosu dítěte nedošlo, je vhodné, aby je nesla osoba, která je zavinila.

Následující články upravují povinnost orgánů smluvních států přijmout každý návrh¹¹², ledaže je zřejmé, že nejsou splněny podmínky stanovené Úmluvou. V takovém případě mohou ústřední orgány dle čl. 27 návrh nepřijmout.

Dále bylo nutné upravit zmocnění ústředních orgánů k jednání za navrhovatele. Proto čl. 28 dává možnost ústřednímu orgánu požadovat, „*aby k návrhu bylo připojeno písemné zmocnění, které jej opravňuje jednat jménem navrhovatele nebo určit zástupce, aby tak jednal.*“

Vzhledem k množství států, které jsou signatáři Úmluvy, může nastat situace, kdy na území jednoho státu jsou platné dvě nebo více právních úprav týkajících se práva péče o dítě. Z tohoto důvodu čl. 31 upřesňuje, že obvyklé bydliště bude v územním celku daného státu a jakékoli odvolání na právo státu obvyklého bydliště se vztahuje k právu územního celku, v němž má dítě obvyklé bydliště. Stát, v němž různé územní celky mají své vlastní právní předpisy ve věcech péče o dítě, není povinen používat Úmluvy, pokud stát s jednotným právním systémem by nebyl povinen ji používat.¹¹³

Všeobecná ustanovení upravují také vztah k dalším úmluvám. Konkrétně má Úmluva přednost před Úmluvou z 5. října 1961 o pravomoci a právu použitelném ve věcech týkajících se ochrany nezletilých za podmínek, kdy oba státy jsou stranami obou těchto úmluv. Úmluva není překážkou pro použití mezinárodních ujednání platných mezi státem původu a státem dožádaným nebo jiného předpisu dožádaného státu za účelem dosažení návratu dítěte či práva styku.¹¹⁴ Vztah s Nařízením není v Úmluvě upraven proto, že Úmluva byla přijata v době jeho neexistence. V čl. 36 je upravena svoboda smluvních států dohodnout se na nepoužívání některých ustanovení Úmluvy za účelem snížení omezení, kterým může návrat dítěte podléhat.

Konečně v čl. 35 odst. 1 je upravena časová působnost Úmluvy a zákaz jejího retroaktivního použití.

---

¹¹¹ Viz. kapitola 3.1. této práce.

¹¹² Čl. 30 Úmluvy.

¹¹³ Čl. 33 Úmluvy.

¹¹⁴ Čl. 34 Úmluvy.

3.1.8. Závěrečná ustanovení

V závěrečných ustanoveních Úmluvy nalezneme otázky týkající se možnosti přistoupení států, platnosti, práva učinit výhrady, vypovězení Úmluvy a jejího depozitáře, kterým je Ministerstvo zahraničních věcí Nizozemského království a jeho povinnosti.

Úmluva je smlouvou otevřenou pro státy, které byly členy Haagské konference v době jejího čtrnáctého zasedání. Vstupuje v platnost pro přistupující stát prvního dne třetího kalendářního měsíce po uložení jeho listiny o přístupu. Ve vztahu k ostatním státům jde o mezinárodní smlouvu polootevřenou. Článek 38 připouští přistoupení kteréhokoli státu, avšak přístup bude účinný pouze ve vztazích mezi přistupujícím státem a smluvními státy, které prohlásí, že s přístupem souhlasí. Mezi těmito státy vstupuje Úmluva v platnost od prvního dne třetího kalendářního měsíce po uložení prohlášení o přijetí přistoupení.

Další články se věnují státům, jejichž území je rozděleno na více územních celků, v nichž jsou platné rozdílné právní předpisy. Vzhledem k tomu, že se nejedná o případ ČR, ponechávám tuto problematiku bez bližšího rozebírání.

Právo učinit výhrady je upraveno v čl. 42. Tohoto práva je třeba využít nejpozději při ratifikaci, schválení, přijetí nebo přístupu (...). Přípustné jsou výhrady pouze ke dvěma článkům. 24 a 26 odst. 3. O obou případech bylo pojednáno výše, jedná se o výhradu k anglickému či francouzskému textu předkládaných dokumentů a výhradu k hrazení nákladů prvního zastoupení a nákladů řízení.

Poslední články Úmluvy jsou věnovány otázce jejího vstupu v platnost a jejímu trvání. Úmluva vstoupila v platnost 1. prosince 1983 a podle čl. 44 odst. 2 se má za to, že, nebude-li vypovězena, je její trvání pravidelně obnovováno vždy po pěti letech o pět dalších let.

3.1.9. Databáze judikatury mezinárodních únosů dětí INCADAT

Vzhledem k množství smluvních států a 30 letům platnosti Úmluvy vzniklo rozsáhlé množství judikatury ve věcech mezinárodních únosů dětí. Jelikož se zpravidla jedná o rozhodnutí národních soudů smluvních států, rozhodla Stálá komise Haagské konference o vytvoření databáze všech rozhodnutí vztahujících se k dané problematice. Provoz databáze INCADAT (*The International Child Abduction Database*¹¹⁵) byl zahájen v květnu 2000.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Databáze je dostupná na webové stránce <<http://www.incadat.com/>>.

¹¹⁶ DOSTÁLOVÁ, Soňa. Databáze judikatury mezinárodních únosů dětí INCADAT. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 6, s. 1 - 2

Jejímu vytvoření napomáhaly nejen ústřední orgány všech smluvních států, které měly rozhodnutí učiněné v jejich státě k dispozici ale také jednotlivci.¹¹⁷

Účelem databáze je zpřístupnit důležitá rozhodnutí vydaná národními soudy smluvních států veřejnosti, usnadnit a sjednotit výklad Úmluvy. Ač by se mohlo zdát, že databázi využívají pouze ústřední orgány, její využití je širší a rozhodnutí v ní vyhledávají také soudci, právní zástupci a další subjekty zabývající se problémem mezinárodních únosů dětí.¹¹⁸ Jak uvádí S. Dostálová ve svém článku „*databáze INCADAT se ale také v budoucnu stane nepostradatelnou učební pomůckou pro země, které teprve k Úmluvě přistoupí.*“¹¹⁹

Při psaní této diplomové práce jsem sama s databází pracovala. Práce s ní je jednoduchá, vše je přehledné. Tabulka vyhledávání umožňuje hledání nejen podle názvu případu ale i podle jeho čísla v databázi. Rozhodnutí je možno vyhledávat také podle dotčených článků, rozhodujícího státu apod. Po výběru příslušného judikátu databáze první poskytne stručný přehled případu, dotčené články, rozhodující orgán apod. Pokud bude nalezené rozhodnutí pro čtenáře relevantní, je možné získat jeho plné znění. Množství judikatury v databázi se vztahuje k čl. 3 a 13. Jak je možné vidět i z rozhodnutí citovaných v této práci, mnoho z nich bylo učiněno v anglosaském systému práva.

3.1.10. Styčný soudce

V rámci usnadnění spolupráce mezi jednotlivými státy při naplňování cílů Úmluvy vytvořily smluvní státy institut tzv. styčného soudce. Návrh na vytvoření systému styčných soudců byl předložen v roce 1998 panem M. Thorperem, soudcem anglického odvolacího soudu. Každý smluvní stát měl za sebe vybrat jednoho nebo více soudců. K dnešnímu dni tvoří soustavu 39 soudců z 26 jurisdikcí.¹²⁰ Jedná se o odborníky ne jen přes mezinárodní právo, kteří jsou navíc schopni komunikovat s ostatními státy v cizím jazyce. Prvním českým styčným soudcem se stal soudce Krajského soudu JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., který byl do své funkce jmenován v roce 2006.¹²¹ Činnost styčného soudce není pozitivně definována ani mezinárodním ani vnitrostátním právem, záleží na každé jurisdikci, jakými právy a povinnostmi jej pověří.¹²²

---

¹¹⁷ DOSTÁLOVÁ: *Databáze judikatury...*, s. 1-2.

¹¹⁸ DOSTÁLOVÁ: *Databáze judikatury...*, s. 3.

¹¹⁹ DOSTÁLOVÁ: *Databáze judikatury...*, s. 2.

¹²⁰ LORTIE, Philippe. *Background to the International Hague Network of Judges* [online]. hcch.net, 2009 [cit. 12. března 2014]. Dostupné na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=60>.

¹²¹ GLOGAROVÁ Jana, NOSKOVÁ, Radka. Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu. *Právní fórum*, 2005, č. 5., s. 192 – 193.

¹²² PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 1 – 3.

Cílem práce styčných soudců je usnadnit přímou mezinárodní spolupráci. Jejich úkolem je např. podílet se na realizaci níže zmíněných záruk. Mezi činnosti styčného soudce patří odpovědi na dožádání zahraničních soudců tykajících se legislativy v daném státě. Soudci se účastní konferencí mezinárodního rodinného práva a podporují mezinárodní spolupráci v oblasti rodinného práva. Významnou činností je zajišťování důležitých národních rozhodnutí pro potřeby databáze INCADAT.¹²³ Jejich činnost se však neorientuje pouze na ostatní smluvní státy. Úkoly styčných soudců směřují také vůči ostatním soudcům daného státu, ústředním orgánům či jiné odborné veřejnosti, jimž jsou nápomocni při aplikaci Úmluvy.

Zkušenosti ukázaly, že existence systému styčných soudců může usnadnit proces navrácení v případech mezinárodních únosů dětí. Styční soudci napomáhají odstraňovat překážky vzniklé při návratu dětí a zajišťují, aby navrácení do státu obvyklého bydliště proběhlo bez zbytečných stresujících komplikací.

3.2. Nařízení Brusel II bis

Druhým právním instrumentem, který se zabývá mezinárodními únosy dětí, je Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Jde o právní prostředek komunitárního práva a uplatní se jen v členských státech EU s výjimkou Dánska.¹²⁴ V platnost vstoupilo 1. srpna 2004, používá se až od 1. března 2005.

Nařízení je pokračovatelem Nařízení Rady (ES) 1347/2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem ze dne 29. května 2000 (Brusel II). Brusel II se vztahovalo na problematiku rodičovské zodpovědnosti pouze v souvislosti s rozvodem manželů, rodičů dítěte, nemanželským dětem pozornost věnována nebyla. Proto Nařízení zrušuje Brusel II a vztahuje se i na děti nesezdaných rodičů a na úpravu rodičovské odpovědnosti po rozvodu.¹²⁵

V souvislosti s tématem této práce se dále budu věnovat pouze ustanovením relevantním pro problematiku mezinárodních únosů dětí.

---

¹²³ PTÁČEK: *Styčný soudce...*, s. 1-3.

¹²⁴ Viz. kapitola 3.2.1. této práce.

¹²⁵ KNAPOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 10, dostupné elektronicky z databáze beck-online na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgzpxa6s7geyf643uojptcma&tocid=nrptembqgzpxa6s7geyf643uojptcma&conversationId=6141760> (dostupné dne 9. března 2014).

3.2.1. Územní a časová působnost Nařízení

Nařízení je aplikovatelné ve všech členských státech EU s výjimkou Dánska. To využilo svého oprávnění, plynoucího z Protokolu k Maastrichtské smlouvě o postavení Dánska, a rozhodlo se neúčastnit přijímání Nařízení, které je proto pro ně nezávazné a nepoužitelné.¹²⁶

K založení územní působnosti je třeba stanovit příslušnou skutkovou okolnost, kterou stanoví Nařízení jako podmínku svého použití a která musí nastat na území EU. Může jí být např. obvyklé bydliště či fakt, že se jedná o uznání rozhodnutí členského státu EU.¹²⁷

Z hlediska časové působnosti se Nařízení použije, pokud bylo soudní rozhodnutí vydáno v řízení, veřejná listina vyhotovena nebo registrována a dohoda uzavřena po dni použitelnosti Nařízení.¹²⁸

Nabízelo by se hovořit i o věcné působnosti Nařízení, ale z hlediska této práce odkazují na čl. 1 a pouze podotýkám, že mezinárodní únosy dětí jsou řešeny v souvislosti s rodičovskou zodpovědností a Nařízení jim věnuje v otázce definice, příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí vždy zvláštní úpravu, o níž bude v textu pojednáno.

3.2.2. Základní pojmy Nařízení

Tvůrci Nařízení se rozhodly definovat základní pojmy a předejít tak případným problémům při aplikaci. Termíny, které jsou v Nařízení použity, je nutné vykládat eurokonformně, tedy bez ohledu na jejich význam ve vnitrostátních právních řádech.¹²⁹

Pod pojmem soud chápe Nařízení všechny orgány členských států příslušné k rozhodování o věcech v působnosti Nařízení. Vhodnost úpravy je vidět právě na příkladu mezinárodních únosů, jelikož v některých státech to budou správní orgány, které budou o únosech rozhodovat.

Dále Nařízení definuje pojmy soudce, členský stát původu a výkonu, rodičovskou zodpovědnost a jejího nositele. V souvislosti s těmito pojmy odkazují na čl. 2.

Pro účely této práce jsou nejdůležitější definice poskytnuté čl. 2 (body 9 a 11). Právo péče o dítě je formulováno obsahově stejně jako v Úmluvě, jako práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte.

---

¹²⁶ Bod 31 úvodu Nařízení.

¹²⁷ KAPITÁN, Zdeněk. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 8, str. 284.

¹²⁸ Viz. čl. 64 odst. 1 Nařízení.

¹²⁹ HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II. Bis: v jakých otázkách a na který soud se obrátit. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 16.

Při definici mezinárodního únosu se setkáme s drobnou odchylkou mezi Nařízením a Úmluvou. V Nařízení je použit termín „odebrání“, Úmluva užívá pojem „přemístění“. Nahlédneme-li do anglické verze obou dokumentů, zjistíme, že shodně užívají termín „removal“. Při českém překládání došlo k drobné chybě, která však obsahově na pojmu nic nemění. I dle Nařízení musí být odebrání a zadržení dítěte protiprávní a musí jimi být zasaženo do skutečně vykonávaného práva péče o dítě.¹³⁰

3.2.3. Příslušnost ve věcech mezinárodních únosů dětí dle Nařízení

Ve vztazích s mezinárodním prvkem má zásadní význam určení místa fora, které může ovlivnit výsledek sporu.¹³¹ V případech mezinárodních únosů je dle čl. 10 zachována příslušnost soudu členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před únosem až do doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě a zároveň kdokoli mající právo péče o dítě dá s odebráním či zadržením souhlas nebo uplyne jeden rok od doby, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo měla dozvědět o místu, kde se dítě nachází a dítě si v tomto prostředí zvyklo. Současně musí být splněna některá z těchto podmínek:

- a) do jednoho roku od doby, kdy se oprávněný dozvěděl, kde se dítě nachází, nebyla podána žádost o navrácení
- b) žádost o navrácení byla vzata zpět a nebyla podána znovu
- c) věc byla soudem členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště uzavřena, protože ve lhůtě tří měsíců od výzvy soudu nebyl podán návrh na úpravu práva péče o dítě¹³²
- d) soudy původního bydliště dítěte vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, jež neobsahuje navrácení dítěte.

Nařízení určuje členský stát, jehož soudy budou k rozhodování o věci příslušné. Stanovení konkrétního soudu je ponecháno vnitrostátní právní úpravě. Zachování pravomoci je významné pro dosažení navrácení dítěte. Umožňuje rodiči, jehož dítě bylo uneseno, aby navrhl ve státě původního obvyklého bydliště dítěte úpravu práva péče o dítě a následně podal návrh na uznání a výkon tohoto rozhodnutí.¹³³

---

¹³⁰ Srov. anglické znění Nařízení a Úmluvy, která jsou dostupná na stránkách <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R2201:EN:HTML> a <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt28en.pdf>

¹³¹ SCHON, Monika. Mezinárodní pravomoc u neoprávněného přemístění dítěte. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 6.

¹³² Viz čl. 11 odst. 6 Nařízení.

¹³³ SCHON: *Mezinárodní pravomoc...*, s. 10.

Stejně jako v Úmluvě používá Nařízení pojmu obvyklé bydliště, které je podle ESD chápáno jako „*stálé a obvyklé centrum životních zájmů osoby zvolené s úmyslem trvalosti jeho existence.*“¹³⁴ V případě mezinárodního únosu řešil ESD otázku, který ze soudů je příslušný vydat rozhodnutí o navrácení. Vyslovil, že „*existují-li rozdílné názory mezi soudem státu, v němž má dítě obvyklé bydliště a soudem státu, v němž se dítě protiprávně nachází, je to soud státu obvyklého bydliště dítěte, který je oprávněn s konečnou platností rozhodnout o navrácení dítěte.*“¹³⁵ Již na tomto místě poznamenám, že pokud soud rozhodující s konečnou platností, tedy soud státu původu rozhodne o navrácení dítěte, je rozhodnutí vykonatelné bez ohledu na předchozí rozhodnutí o nenavrácení.¹³⁶

Pro případy, kdyby nebylo možno určit příslušnost podle obvyklého bydliště dítěte, bude určena podle vnitrostátních právních předpisů členského státu.¹³⁷ V ČR tak bude příslušný Městský soud v Brně.

Nařízení upravuje v čl. 15 možnost postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu, je-li to v zájmu dítěte. Tohoto postupu lze využít na návrh strany, soudu nebo žádost soudu jiného státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah. V posledních dvou uvedených případech je podmínkou souhlas alespoň jedné ze stran. Z hlediska mezinárodních únosů by mohlo být tohoto institutu využito v případech, kdy např. dítě má obvyklé bydliště ve státě A, nachází se s únoscem ve státě B, ale je státním příslušníkem státu C.¹³⁸ Bude otázkou, zda si rodiče uvědomí, že je v zájmu dítěte, aby v řízení rozhodoval soud, k němuž má dítě bližší vazby než k soudu svého obvyklého bydliště. Podle mého názoru jsou rodičovské únosy natolik vyhrocenou situací, v níž si oba rodiče jdou sobecky za svým cílem bez ohledu na zájem svého dítěte, že dosáhnout souhlasu jedné ze stran k postoupení věci bude složité.

3.2.4. Řízení o navrácení dítěte dle Nařízení

O navrácení dítěte může žádat subjekt, jemuž svědčí právo péče o dítě. Žádost se podává na základě Úmluvy. Bude-li aplikován čl. 12 či 13 Úmluvy, musí orgány rozhodující o navrácení zajistit, aby bylo v řízení vyslechnuto dítě, je-li to vzhledem k jeho

---

¹³⁴ KAPITÁN: *Evropský justiční prostor...*, s. 284.

¹³⁵ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. prosince 2010, C 491/10 PPU Aguirre Zarraga v Pelz. Dostupné na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83464&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first%E2%88%82=1&cid=1507910> (dostupné dne 27. února 2014).

¹³⁶ Čl. 11 odst. 8 Nařízení.

¹³⁷ Čl. 14 Nařízení.

¹³⁸ Viz. čl. 15 odst. 3 Nařízení, který vymezuje další situace, za kterých má dítě zvláštní vztah k členskému státu.

věku a stupni vyspělosti vhodné.¹³⁹ Projevuje se zde stejné pravidlo jako v Úmluvě. Ta navíc výslovně připouští, aby dítě svým nesouhlasem navrácení znemožnilo.

Stejně jako v postupech dle Úmluvy, i zde se uplatní zásada rychlosti. Rozhodnutí musí být vydáno do 6 týdnů, ledaže to nepřipouští mimořádné okolnosti.

Nařízení oproti Úmluvě upravuje další dva důvody, kdy žádost o navrácení nebude zamítnuta. První z nich modifikuje čl. 13 písm. b) Úmluvy a nepřipouští zamítnutí žádosti, pokud byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.¹⁴⁰ Tímto vhodným opatřením může být např. svěření dítěte do péče obce.¹⁴¹ Druhým důvodem, pro který nemůže být žádost o navrácení zamítnuta, je, že osoba žádající o návrat nedostala příležitost být vyslechnuta. Nerespektování tohoto pravidla může vést k následnému odepření uznání a výkonu rozhodnutí.¹⁴²

Ve všech ostatních případech může soud rozhodnout o nenavrácení dítěte za podmínek čl. 13 Úmluvy. Pokud tak učiní, musí do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí zaslat jeho opis soudu členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště. Tento soud poté vyzve strany, aby do tří měsíců od oznámení doručily svá podání ve věci práva péče o dítě soudu, jinak soud věc uzavře.¹⁴³

3.2.5. Uznání a výkon rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte

Podle Nařízení můžeme rozlišovat dvě procedury uznání a výkonu rozhodnutí, obecnou a zvláštní.¹⁴⁴ Otázka uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů je spolu s právem styku dítěte upravena odchylně od uznání a výkonu jiných rozhodnutí ve věcech rodinných, proto se použije zvláštní procedura. Důvodem je zájem na okamžitém výkonu rozhodnutí v zájmu dítěte. Zvláštnost procedury je v tom, že se nekoná řízení o prohlášení vykonatelnosti a není ani možné podat námitky proti uznání rozhodnutí. Zkrácená procedura je možná díky tomu, že jde o rozhodnutí v takových věcech, v nichž lze v případě změny poměrů rozhodnout znovu.¹⁴⁵

---

¹³⁹ Čl. 11 odst. 2 Nařízení.

¹⁴⁰ Čl. 11 odst. 4 Nařízení.

¹⁴¹ Court d'appel de Paris, 15. února 2007, HC/E/FR 979. Dostupné na <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000019184659&fastReqId=746730886&fastPos=1> (dostupné dne 2. března 2014).

¹⁴² Viz. čl. 23 písm. d) Nařízení.

¹⁴³ Č. 11 odst. 6 a 7 Nařízení.

¹⁴⁴ HERBOCZKOVÁ, Jana. Uznání a výkon rozhodnutí podle nařízení Brusel II bis a další související otázky. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 10, s. 8.

¹⁴⁵ KAPITÁN: *Evropský justiční prostor...*, s. 289.

Rozhodnutí ve věci mezinárodních únosů jsou bez dalšího v členských státech vykonatelná za podmínky vystavení osvědčení. Osvědčená rozhodnutí tak jsou vykonatelná stejně jako rozhodnutí tuzemská.¹⁴⁶

Osvědčení vydá soudce dle vzoru v příloze Nařízení pouze tehdy, budou-li splněny následující podmínky: bylo vyslechnuto dítě i strany (tedy všichni účastníci řízení)¹⁴⁷ a soud přihlédl k důvodům a důkazům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí podle čl. 13 Úmluvy. Dítě a únosce se ale budou zdržovat ve státě dožádaném a nelze předpokládat, že by se dostavili k řízení před soudem původu. Proto se jejich výslech odehraje ve státě, v němž se zdržují. Umožňuje to nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při provádění důkazů v občanských nebo obchodních věcech. Splnění podmínek pro vydání osvědčení a jeho následné vydání vedou k tomu, že osvědčení deklaruje neexistenci žádného zásadního procedurálního nedostatku, který by u obecné procedury vedl k odmítnutí rozhodnutí.¹⁴⁸

Osvědčení se vydává ve stejném jazyce jako rozhodnutí¹⁴⁹ a nelze proti jeho vydání podat opravný prostředek.¹⁵⁰ Osvědčení je právně účinné jen v mezích vykonatelnosti rozhodnutí.¹⁵¹ Následné vykonávací řízení se řídí právem členského státu, v němž je vykonáváno, v ČR se bude postupovat podle ZZŘ.

3.2.6. Ústřední orgány

Nařízení požaduje, aby státy určily jeden nebo více ústředních orgánů, které budou nápomocny při jeho používání. Úprava v Nařízení se neodchyluje od úpravy v Úmluvě včetně práv a povinností ústředních orgánů. Jejich hlavní činnost spočívá ve vzájemné spolupráci tak, že si poskytují informace o právních rádech a další relevantní informace ve vztahu k projednávaným případům. Cílem je zajistit co nejsnadnější výkon Nařízení ve všech členských státech. Nositel rodičovské zodpovědnosti nebo jiný ústřední orgán je oprávněn obrátit se na ústřední orgán jiného členského státu s žádostí o pomoc, která je poskytována bezplatně. Náklady, vzniklé ústřednímu orgánu v důsledku své činnosti, si hradí orgán sám.¹⁵² V ČR je ústředním orgánem opět Úřad.

---

¹⁴⁶ VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 178.

¹⁴⁷ VAŠKE: *Uznání a výkon...*, s. 180.

¹⁴⁸ HERBOCZKOVÁ: *Uznání a výkon...*, s. 12.

¹⁴⁹ Čl. 42 odst. 2 Nařízení.

¹⁵⁰ Čl. 43 odst. 2 Nařízení.

¹⁵¹ KAPITÁN: *Evropský justiční prostor...*, s. 289.

¹⁵² Viz. kapitola IV. Nařízení.

3.2.7. Vzájemný vztah Nařízení a Úmluvy

Z hlediska správné aplikace obou dokumentů je nutné znát jejich vzájemný vztah. Výslovnou úpravu nalezneme v čl. 60 písm. c) Nařízení. Jeho přednostní použití v členských státech (mimo Dánsko) má nepochybně usnadnit navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště na území EU. K přednostní aplikaci Nařízení dojde, půjde-li o rozhodnutí vydané v členském státě EU ve věcech spadajících do působnosti Nařízení. Budou-li tyto podmínky splněny, musí být Nařízení obligatorně použito namísto Úmluvy.¹⁵³

Nařízení upravuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní požadavky pro mezinárodní únosy dětí, přičemž v mnohém je přísnější než Úmluva. Omezuje možnost nenavrácení dítěte.¹⁵⁴ Společné mají oba dokumenty základní zásady – ochranu zájmu dítěte, zásadu rychlosti řízení a bezodkladného navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště.

Domnívám se, že specifická úprava pro členské státy EU, zejména hmotněprávní, je nadbytečná. Ostatně, samo Nařízení mnohdy odkazuje na Úmluvu. Lhůty pro vyřízení věci jsou v obou dokumentech stejné, oba používají shodné pojmy, které shodně také vykládají. Naopak svou úpravou otázek uznání a výkonu ve věcech mezinárodních únosů vhodně Nařízení doplňuje to, o čem Úmluva mlčí. Pokud by existovala pouze Úmluva, muselo by docházet k uznávání rozhodnutí tak, jak se děje mezi smluvními stranami Úmluvy, které nejsou členskými státy EU (pokud ovšem mezi nimi neexistují bilaterální smlouvy či nelze použít Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí nebo Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí). Vzhledem k faktu, že k mezinárodním únosům dětí nedochází jen v rámci členských států EU, bych navrhovala, aby se smluvní státy Úmluvy inspirovaly Nařízením a zvážily přijetí opatření, které by činilo rozhodnutí o navrácení uznatelná ve všech smluvních státech.

---

¹⁵³ VAŠKE: *Uznání a výkon...*, s. 136.

¹⁵⁴ Viz. kapitola 3.2.4. této práce.

4. Závěr

Problematika mezinárodních únosů dětí je velmi závažná, zejména proto, že největší dopady má únos na nejslabšího ze všech zasažených osob, na toho, o něž nejvíce jde, na dítě. Vzhledem k podobě moderního světa dochází k mezinárodním únosům dětí stále častěji. V souvislosti s tím, že v případě mezinárodního únosu půjde o přemístění či zadržení dítěte v jiném státě, než je stát jeho obvyklého bydliště je třeba si uvědomit, že budou vždy dotčeny dva rozdílné státy. Proto by mezinárodní společenství mělo vzít na vědomí, že jen úplnou a výstižnou úpravou problematiky je možné mezinárodní únosy dětí náležitě postihnout. Je také třeba, aby státy nezasahovaly tzv. „až když je pozdě“ a k mezinárodnímu únosu již došlo, ale aby vytvořily systém, v němž by působily i preventivní prostředky.

Na mezinárodním poli jsou ve vztahu k mezinárodním únosům dětí účinné dvě stěžejní úmluvy, Úmluva o právech dítěte a Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Úmluva navazuje na ÚPD a naprosto vhodně požaduje, aby při rozhodování o navrácení dítěte byl zjišťován jeho názor, a také umožňuje, aby v případech nesouhlasu dítěte s návratem nebyl návrat nařízen. Vždyť jak jinak dosáhnout naplnění principu zájmu dítěte než právě zjištěním jeho názoru?

Ve státech EU navíc usnadňuje zejména v procesních otázkách navrácení dítěte Nařízení Brusel II bis. Jak již bylo poznamenáno v samotném textu práce, je úprava Nařízení z mé strany hodnocena kladně zejména proto, že upravuje otázky vzájemného uznání a výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte a napomáhá tak rychlosti řízení. Přesto je nutné kriticky poznamenat, že svou účinnost má Nařízení jen v členských státech EU. Proto, aby bylo usnadněno uznávání a výkon rozhodnutí o navrácení i mimo státy EU bych navrhovala, aby do budoucna mezinárodní společenství vytvořilo takový dokument, který by podpořil zásadu rychlosti, tolik potřebnou ve věcech mezinárodních únosů dětí. Zásadní je, aby byla rozhodnutí o navrácení dítěte uznatelná a vykonatelná bez dalších překážek ve všech smluvních státech Úmluvy, ne jen v členských státech EU.

Vzhledem k tomu, že své názory jsem připojila již k příslušným otázkám v textu práce, nebudou zde opakovány a uvedu na tomto místě už jen následující. Z mého osobního pohledu by bylo vhodné dosáhnout situace, kdy smluvními státy Úmluvy jsou všechny státy světa. Haagská konference by měla vyvíjet iniciativu a snažit se začlenit mezi signatáře Úmluvy i ty nejmenší státy světa. Jen tak bude možné dosáhnout cíle Úmluvy, tedy bezodkladného návratu unesených dětí. Nežřídkou se totiž stává, že rodič unese dítě do státu, který není smluvní stranou Úmluvy a který vůči státu obvyklého bydliště dítěte nemá

bilaterální či jiné závazky. V takových případech je dosažení navrácení dítěte takřka nemožné. A právě těmto situacím je třeba zabránit rozšířením základny smluvních států Úmluvy.

Mezinárodní únosy dětí jsou citlivou otázkou, mohou navždy ovlivnit rodinný život té které rodiny, mohou mít trvalé psychické následky pro dítě atd. Negativ, která jsou důsledkem mezinárodního únosu dětí, bychom mohli vyjmenovat celou řadu. Každý subjektivně by byl jistě schopen jmenovat několik z nich. Porovnáme-li počet případů mezinárodních únosů dětí s počtem např. rozvodů, bude číslo jistě výrazně nižší. To však neznamená, že by měla být mezinárodním únosům dětí věnována nižší pozornost. Doporučovala bych, aby se příslušné instituce podílely nejen na odstraňování následků únosů, ale aby působily také preventivně. Mnohdy si lidé v okamžicích své největší zamilovanosti neuvědomují, jaké následky může jejich vztah s cizincem v budoucnu mít. Proto bych navrhovala, aby např. na matrikách byly dostupné příručky pro smíšené páry. Jejich smyslem by nebylo odvrácení lidí od uzavření sňatku, ale snaha donutit je zamyslet se nad důsledky svého kroku do budoucna. Mnohdy si partneři neuvědomují např. z důvodu neznalosti právní úpravy, důsledky svých činů. Kolikrát rodič ani neví, že něco jako mezinárodní únos dítěte existuje, přesto se jej dopouští.

Je nepochybně třeba zajistit osvětu ne jen na poli laické veřejnosti. Osobně se domnívám, že by mělo být organizováno také více školení, konferencí či jiných akcí, které by podrobně seznámily odbornou veřejnost s problematickými otázkami mezinárodních únosů dětí a umožnily by odborníkům z celého světa debatovat nad zásadními otázkami. V této oblasti by mohla být více aktivní ne jen Haagská konference ale také vnitrostátní orgány. Také bych považovala za vhodné, aby na národní úrovni vznikla odborná publikace věnující se této závažné problematice. Ačkoli jsou případy mezinárodních únosů dětí mediálně populární, neexistuje jediná česká odborná publikace věnující se čistě mezinárodním únosům dětí. Je třeba chránit oběti únosů, kterými jsou děti, nikoli druhý rodič. A účinné ochrany se jim může dostat pouze v případech, kdy ne jen zainteresované orgány ale např. i advokáti budou mít dostatek odborných informací pro pochopení tématu.

Na závěr si dovoluji uvést výrok psychologa V. Vymazala, který je pro problematiku mezinárodních únosů dětí výstižný. „*Manželství vždycky nemusí každému vyjít, ale dětem by aspoň trochu mělo vyjít jejich dětství. Udělat si z nich prostředek pomsty na partnerovi je*

*šilný nápad, který poničí především je samotné. Pokud se rozejdeme elegantně a bez zášti, zachováme svým dětem oba milující rodiče, i přestože už nebudeme bydlet společně“.*¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ NOVOTNÁ, Věra. Novela občanského soudního řádu a spolupráce soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí při výkonu rozhodnutí o výchově (2.). *Právo a rodina*, 2008, č. 12, s. 11.

5. Použitá literatura

5.1. Monografie

- HERRING, Jonathan, *Family law*. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2011. 822 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Pocta Petru Hlavsovi*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2009, s. 320.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006. 398 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s.
- LOWE, Nigel, DOUGLAS, Gillian. *Bromley's family law*. Oxford: Oxford University Press, 2007. 1153 s.
- MOTEJL, Otakar a kol. Právo dítěte být účastníkem řízení – relevance názoru dítěte. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. 215 s.
- NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, Eva. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2007. 471 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky, komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 949 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. 302 s.
- VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 464 s.
- WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan. *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 632.

5.2. Právní předpisy

- Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí – sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí publikované dne 18. července 2000
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí – sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí publikované dne 2. července 2001

- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Úř. věst. L 338, 23. 12. 2003, s. 1 a násl.
- Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při provádění důkazů v občanských nebo obchodních věcech. Úř. věst. L 12, 16. 1. 2001, s. 1 a násl.
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 369/2012 Sb. účinném ke dni 30. dubna 2013
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 84/2012 Sb. účinném ke dni 20. března 2012
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí – sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí o přijetí Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí publikované pod č. 34/1998 Sb.
- Úmluva o právech dítěte - sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte publikované pod č. 104/1991 Sb.
- Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí – sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí publikované pod č. 141/2001 Sb.
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

5.3. Judikatura

- Court d'appel de Paris, 15. února 2007, HC/E/FR 979. Dostupné na <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000019184659&fastReqId=746730886&fastPos=1>.
- Court of appeal (England), 29. dubna 1994, HC/E/UK 4. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0004.htm> (dostupné 17. února 2014)

- Federal Supreme Court (Switzerland), 22. března 2005, HC/E/CH 795. Dostupné na <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=795&lng=1&sl=2> (dostupné dne 24. února 2014).
- High Court (England), 5. března 1997, HC/E/UKe 5. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0005.htm> (dostupné dne 17. února 2014)
- High Court (England), 17. října 1996, HC/E/UKe 18. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0018.htm> (dostupné dne 21. února 2014)
- High Court (England), 11. Listopadu 1994, HC/E/UKe 22. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0022.htm> (dostupné dne 22. února 2014)
- High Court (England), 23. listopadu 1994, HC/E/UKe 21. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0021.htm> (dostupné dne 21. února 2014)
- House of Lords, 24. července 1997, HC/E/UKe 3. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0003.htm> (dostupné dne 15. února 2014)
- House of the Court of Session (Scotland), 4. května 2001, HC/E/UKs 350. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0350.htm> (dostupné dne 24. února 2014).
- nález Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2000, sp. zn. III.ÚS 440/2000
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. dubna 2010, č. 4824/06, 15512/08
- rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. prosince 2010, C 491/10 PPU Aguirre Zarraga v Pelz. Dostupné na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83464&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first%E2%88%82=1&cid=1507910> (dostupné dne 27. února 2014).
- The Supreme Court of Canada, 2. května 1996, HC/E/CA 17, Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0017.htm> (dostupné dne 17. února 2014)
- Supreme Court of Canada, 20. října 1994, HC/E/CA 11. Dostupné na <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0011.htm> (dostupné dne 22. února 2014)
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 47/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. Listopadu 2006, sp. zn. 30 Cdo 1931/2006

5.4. Odborné články

- BAYEROVÁ, Monika. Víme, kdo je dítětem? (Článek první Úmluvy o právech dítěte). *Právo a rodina*, 2000, roč. 1., č. 6, s. 8 - 11.

- DOSTÁLOVÁ, Soňa. Databáze judikatury mezinárodních únosů dětí INCADAT. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 6, s. 1 – 3.
- HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II. Bis: v jakých otázkách a na který soud se obrátit. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 15 - 21.
- HERBOCZKOVÁ, Jana. Uznání a výkon rozhodnutí podle nařízení Brusel II bis a další související otázky. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 10, s. 8 - 13.
- CHUTNÁ, Monika. Úmluva o právech dítěte. Obecná ustanovení – články 1 až 5. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1996, č. 3, s. 369 – 370
- HRUBÁ, Michaela. Mezinárodní únosy dětí – několik poznámek k související novele občanského soudního řádu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 5, s. 19 - 22.
- JANOČKOVÁ, Michaela. Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právní fórum*, 2009, č. 8, str. 335 - 340.
- JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. *Mezinárodní únosy dětí* [online]. In Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [citováno 5. března 2014]. Dostupné na: http://www.law.muni.cz/edicni/dny_prava_2009/files/prispevky/sblizovani/Janockova_Michaela_1222.pdf.
- JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení dle ustanovení §193a a násl. o.s.ř.. *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 287 - 292.
- KAPITÁN, Zdeněk. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 8, str. 281 - 290.
- KNAPOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 10, dostupné elektronicky z databáze beck-online na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgzpxa6s7geyf643uojptcma&tocid=nrptembqgzpxa6s7geyf643uojptcma&conversationId=6141760> (dostupné dne 9. března 2014).
- KODRIKOVÁ, Zuzana. Únosy do ciziny – chrání stát dostatečně české děti? *Právo a rodina*, 2007, roč. 9., č. 4, s. 6 - 8.
- KOLUMPEKOVÁ, Alžběta. *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* [online]. Český helsinský výbor, [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004012302>.

- KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. Ipravnik.cz, 1. Listopadu 2013 [cit. 21. Listopadu 2013]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx#4>.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Mezinárodní konference „Když rodič unese vlastní dítě“. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 12, s. 13 - 15.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. K problematice občanskoprávních aspektů mezinárodních únosů dětí. *Právní rozhledy*, 2000, č. 8, s. 335 - 337.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23,24, s. 801
- LORTIE, Philippe. *Background to the International Hague Network of Judges* [online]. hcch.net, 2009 [cit. 12. března 2014]. Dostupné na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=60>.
- NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 9, s. 1 – 7.
- NOVOTNÁ, Věra. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právo a rodina*, 1999, č. 5, s. 6 - 9.
- NOVOTNÁ, Věra. Novela občanského soudního řádu a spolupráce soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí při výkonu rozhodnutí o výchově (2.). *Právo a rodina*, 2008, č. 12, s. 7 – 12.
- PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1996, č. 2, s. 259 - 262.
- PTÁČEK, Lubomír. *Přeshraniční únosy dětí* [online]. cak.cz, 26. března 2010 [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <www.cak.cz/assetes/files/3183/P_reshrani_n_unosy_d_t.doc>.
- PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 1 – 3.
- SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina*, 2013, č. 3, s. 15 - 18.
- SCHÖN, Monika. Mezinárodní pravomoc u neoprávněného přemístění dítěte. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 7 – 12.
- SEDLÁK, Petr. Důsledky rozhodnutí v řízení o navrácení dítěte pro stanovení příslušnosti soudu k rozhodnutí o výchově. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 1, s. 13 - 17.

- WILK, Adam. Mezinárodní únosy dětí. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 12, s. 16 – 19.

5.5. Elektronické zdroje

- ČT Brno. *Odvezl dcerku bez vědomí matky do Dominikánské republiky. Dostal podmínku* [online]. ceskatelevize.cz, 21. prosince 2010 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/145862-odvezl-dceru-bez-vedomi-matky-do-dominikanske-republiky-dostal-podminku/?mobileRedirect=off>>.
- Databáze INCADAT. Dostupné na <<http://www.incadat.com/>>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon š. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqga4f6mrzgvpi6rnnga&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=35694>> (dostupné dne 5. února 2014).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrzgjpi6rnnga&conversationId=26990>> (dostupné dne 15. března 2014).
- EUR-LEX. *Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000* [online]. eur-lex.europa.eu, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R2201:EN:HTML>>.
- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *A statistical analysis of application made in 2008 under the Hague convention of 25 october 1980 on the civil aspects od international child abduction* [online]. HccH.net, listopad 2011 [cit. 28. Února 2014]. Dostupné na <<http://www.hcch.net/upload/wop/abduct2011pd08ae.pdf>>.
- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *Convention on the civil aspects of international child abduction* [online]. HccH.net, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.hcch.net/upload/conventions/txt28en.pdf>>.
- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *Status table* [online]. HccH.net, [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24>.

- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW. *Authorities* [online]. HccH.net, [cit. 2. března 2014]. Dostupné na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authorities&cid=24>.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní akční plán k transformaci a sjednocení péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 19. ledna 2009 [cit. 20. února 2014]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>>.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Ochrana dětí vyžaduje změny* [online]. mpsv.cz, 2. května 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/3807>>.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Problematika mezinárodních únosů dětí* [online]. mpsv.cz, 2009, [cit. 2. března 2014]. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7292/Problematika_mezinarodnich_unosu_deti.pdf>.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Česká republika v Schengenu* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/ceska-republika-v-schengenu.aspx>>.
- PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory report by Elisa Pérez-Vera on the 1980 Hague Child Abduction Convention* [online]. HccH.net, [cit. 2. března 2014]. Dostupné na <<http://www.hcch.net/upload/expl28.pdf>>.
- PETRÁŠOVÁ, Lenka. *Případ Sarah versus stát* [online]. euro.e15.cz, 23. února 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://euro.e15.cz/archiv/pripad-sarah-versus-stat-789153>>.
- ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Mediace na Úřadě* [online]. umpod.cz, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/unosy-deti/mediace-na-urade/>>.
- ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. umpod.cz, [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/urad/>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku mezinárodních únosů dětí, často označovaným jako „rodičovské únosy“. První kapitola práce se věnuje rodičovské odpovědnosti, pro lepší pochopení samotných mezinárodních únosů dětí. Dále je pozornost věnována pojmu dítě a principu nejlepšího zájmu dítě, který hraje při rozhodování ve věcech mezinárodních únosů dětí zásadní roli. Stěžejní část práce je věnována právním dokumentům vztahujících se k dané problematice – Úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, Nařízení rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (Brusel II bis). Práce neopomíjí ani vnitrostátní právní úpravu, tedy zákon o zvláštních řízeních soudních. Všechny tyto dokumenty jsou postupně podrobeny analýze, což umožnilo poskytnout také definici mezinárodních únosů dětí a základních zásad na ně se vztahujících. Pozornost je věnována také postupu při navrácení dítěte a rozhodování o něm. Pro komplexní pochopení problematiky mezinárodních únosů dětí je stručně pojednáno také o databázi judikatury INCADAT, institutu tzv. styčného soudce a ústředním orgánům.

Abstract

The thesis focuses on the issue of international child abductions, also known as “parental abductions”. The first chapter deals with parental responsibility for a better understanding of the topic. Attention is also paid to concept of the child and principle of best interest of the child, which is one of the major principles connected with international child abductions. A crucial part of the thesis focuses on legal documents concerning the subject – Convention on the Civil Aspects of International Child Abductions, Council regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility repealing regulation (EC) No 1347/2000 (Brusel IIbis). The work does not ignore international legislation, which means law on special judicial proceedings. The above-mentioned documents are analyzed applied to present the definition of international child abductions and its basic principles. Further, the procedure of the return of the child and decision-making in international child abductions is discussed. For a comprehensive understanding of the topic of international child abductions, the judicial decision database INCADAT, Institute of Liaison Judges and Central Authorities, is briefly discussed.

Seznam klíčových slov

Rodina
Mezinárodní únos dítěte
Dítě
Právo péče
Právo styku
Nejlepší zájem dítěte
Názor dítěte
Obvyklé bydliště
Zásada rychlosti
Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí

Styčný soudce
Zákon o zvláštních řízeních soudních

Občanský soudní řád
Úmluva o občanskoprávních aspektech
mezinárodních únosů dětí
Nařízení rady (ES) č. 2201/2003 ze dne
27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a
výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a
ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Úmluva o právech dítěte

List of the key words

Family
International child abduction
Child
Right of custody
Right of access
Best interest of the child
Child's opinion
Habitual residence
Speedy trial
Office for International Legal
Protection of Children
Liaison judge
Law on special judicial
proceedings
Code of civil procedure
Convention on the civil aspects of
international child abduction
Council regulation (EC)
No 2201/2003 of 27 November
2003 concerning jurisdiction and
the recognition and enforcement
of judgments in matrimonial
matters and the matters of parental
responsibility, repealing
Regulation (EC) No 1347/2000
Convention on the rights of the
child